

LA ILUSTRACIO LLEVANTINA

REVISTA ARTISTICH-LITERARIA DE

CATALUNYA VALENCIA
MALLOPRA Y ROSSELLO
ANY 1900

LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA

Revista desenal d'arts, ciències, literatura y actualitats.

Comprén el mohiment intelectual y polítich del món enter y, en particular, de Catalunya, Valencia, Mallorca y Rosselló.

Está á l'altura de les millors Ilustracions estrangeres.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

ESPANYA

L'any 1900.	20	pessetes.
Número sol	0'75	'

EXTRANGER

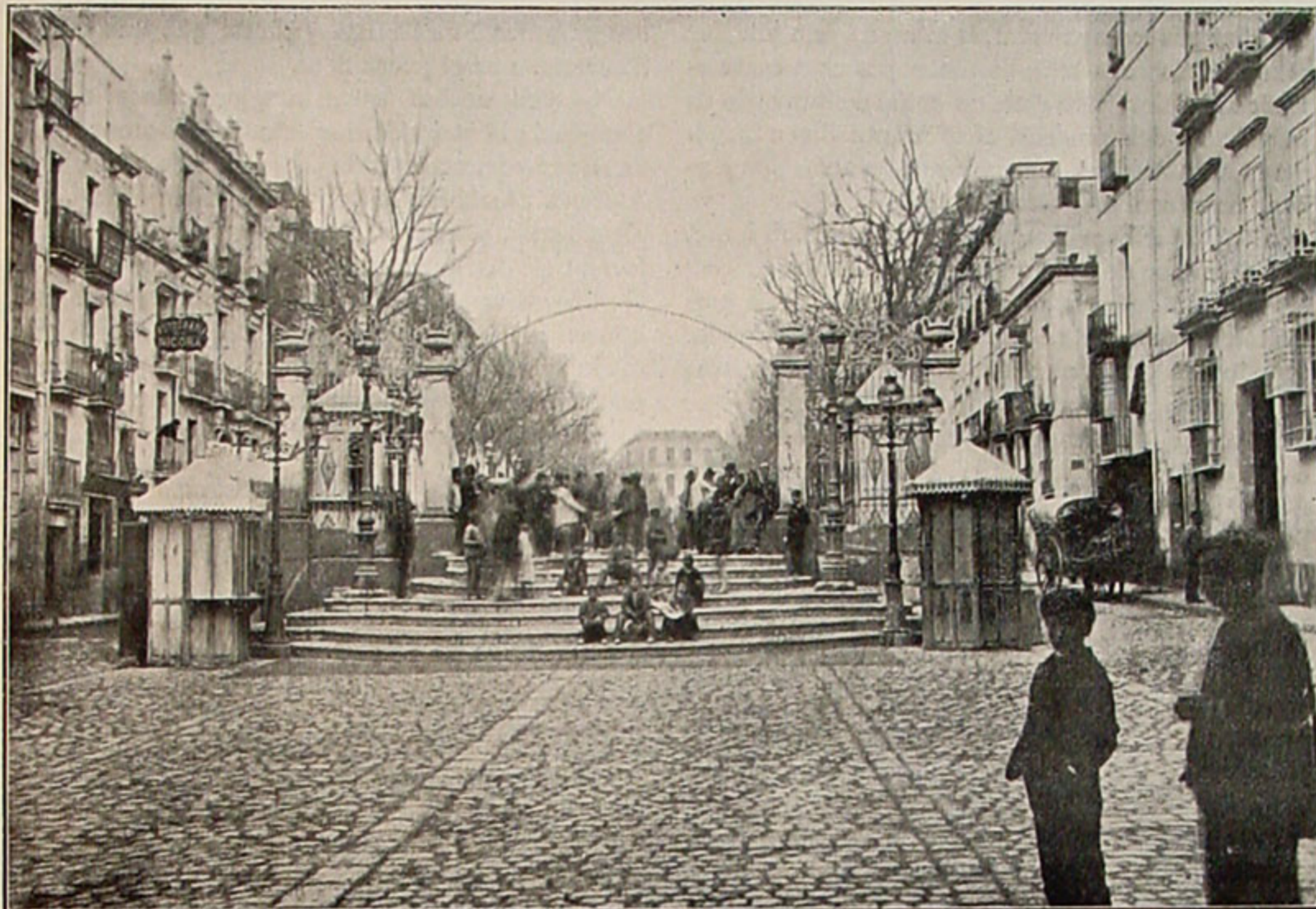
Europa. — L'any 1900.	25	franchs.
Demés pahissos.	30	'
Número sol.	1	'

Redacció y Administració: Trafalgar, 9, principal, 1.ª — BARCELONA

SUMARI DEL NÚMERO 8

GRABATS: Alacant: Passeig de Méndez Núñez. — Catalunya pintoresca: Un recó del Vallès (Fot. de A. Mas). — Exposició de Paris: La volta al món. Palau de Mines y Metalurgia. — Grupo d'excursionistas en las salinas de Cardona (Fot. de Ll. M. Vidal). — Ornamentació, de A. Casanovas. — L'horòscop (Quadro al oli del pintor valencià J. Zapater). — Valencia: Passeig de la Glorieta. — Ornamentació, de X. Gosé. — Ornamentació, de J. Passos. — Esperant els sardinalers (Dibuix de F. Sans Castaño). — Lleyda: Fatxada de la Seu antiga (Dibuix de X. Gosé). — Vistes de Catalunya: Santa Maria de Bell-lloch. — El mercat del grà a Olot (Dibuix de J. Pinós). — Tipo de pagès mallorquí, ab calsons de bufes.

TEXT: Notes alicantines, per Carmelo Calvo. — Croquis barcelonins: Quadret d'interior, per E. Boixet (Ilustracions de A. Mestres). — Revista estrangera, per Lluís B. Nadal. — Cardona, per B. Roura y Barrios. — La campana de la ermita (poesia), per Francesch Badenes Dalmau (Ilustració de F. Sans Castaño). — Monuments á Ramón Lull, per Bartomeu Ferrá y Perelló. — Flor de Maig (poesia), per H. Carrera y Miró. — Flor de ginesta (poesia), per Joan M.ª Guasch. — Revista política d'Espanya, per J. Güell y Mercader. — Pel Pirineu (poesia), per Jules Delpont. — Honor als pobles mascles (poesia), per Enriqueta Paler y Trullol. — A nostres lectors. — Una excursió á Mallorca (continuació), per B. R. B. — Publicacions rebudes. — Curiositats.

ALACANT: PASSEIG DE MÉNDEZ NÚÑEZ.

NOTES ALICANTINES

Notes alcoyanes deguera titular estos renglons, que están inspirats en la visita que he fet á Alcoy en motiu de les festes que dita ciutat dedica al seu patró Sant Jordi. La població ha honrat al Sant en les funcions religioses, al art en el certamen que ha celebrat, y á la tradició que se conserva de recordar la reconquesta en el simulacre de lluyta entre moros y cristians. És precis vore la entrá de les *filaes*, acompanyades de vintitantes músiques, perfectament formades y admirablement vestides en trages tan vistosos y tan variats que cautivan la mirá y distrauen el pensament, pera formarse una idea de la grandiositat de la manifestació dins de la sencillés del pensament y de la carencia d'esperit guerrer que encarna. És una exposició de trages y un motiu pera qu'es confundisquen per espay de tres dies en una mateixa aspiració y un mateix rogle obrers y fabricants. El temps ha ajudat al embelliment de la festa, fent uns dies primaverals, en que cel y terra pareixia que se sonrien.

El certamen fou el número que més ha realçat les festes. Fou mantenedor l'ilustre orador, gloria de la tribuna espanyola, don Joseph Canalejas, reina de la festa la bella senyoreta Angela Gisbert y Boronat, y fou premiat en la flor natural el qu'es-

criu estes linies. Concurriren á dit acte el capitá general de la regió, don Antoni Moltó, el general Márquez de Alacant, el director del Institut d'esta provincia y un concurs tan gran que apenes podia contindrelo la rotonda del Circol Industrial, ahon se va verificar tan majestuós acte.

Aprofitant la estancia en esta ciutat, vaig visitar el estudi de Fernando Cabrera y el *chalet* del inspirat musich Espi. L'estudi de Cabrera es tan capritxós com artístich. El té establert fora d'Alcoy, en el camp, en la fabrica de fósforos de Gisbert, de modo que alli's donen la má l'art y la industria. Pera entrar en l'estudi s'atravessa per junt la sala ahon trevallen els seus discipuls; demprés se passa per un pont estret enclavat en una gruta, ahon hi ha á un costat, en fondo oscur, pedres que donen aspecte de cova, y en l'altre, aigua, peixos, fulles y llum eléctrica. El efecte es sorprendent. Passat el pont, s'entra en seguida en l'estudi, y en ell se veu cuadros, flors, papers de música posats damunt del piano y del armonium, bustos, apunts y sobre tot llum donant vida á tot lo que ha donat vida el pintor.

Cabrera sent molt jove, viu recluit en el seu estudi. Tenint obert un pervindre d'esperanses, se podria dir que viu dels seus recorts desde que li

falta la seua companyera, la mare de son fill. Per això tots els seus treballs tenen per nota característica el dolor; però este, en conte d'allunyar-lo de la paleta y dels pincells, el té subjecte al seu estudi y á la seua academia, encontrant en eixos dos rincons un consol á les seues penes.

El chalet d'Espí es una moná. El musich ha fet un edifici que domina un magnífich horizon. Tots els matiços del vert se veuen en els arbres, tots els tons de llum en el cel; montanyes en el fondo, un pont de pedra al costat, aygua per totes bandes y ayre pur per totes parts. La vesprá que ani á vórelo, tocá al piano el paso doble que havia escrit pera una de les filaes dels moros: se titula *El cant del moro* y hi ha que reconèixer que té tot l'encant de les melodies morisques que deixen una

dolça impressió en l'ànima y pareix que una estela de harmonia en el pensament.

No vull acabar estos renglons sinse donar compte de la mort de don Llorens Casanova, fill de Alcoy y Director de la Academia de pintura de Alacant. El mestre Casanova casi havia abandonat els pincells, pero en cambi al costat seu se habian format els discipuls, que hui se nomenen Cabrera, Guillén, Bañuls, Pericás, Parrilla y tants atres que honren ja les exposicions y la seua patria. Jo que me honri en ser el seu amich, li dedique este recort que vull se perpetue, en LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA.

CARMELO CALVO.

Alacant, 6 Maig, 1900.

CROQUIS BARCELONINS

QUADRET D'INTERIOR

—Què tal, mamá?... què't sembla el meu trajo? — digué l'Enrich, somrient y complascut, mirantse per centèssima vegada en el gran mirall que reproduia sa figura esbelta y graciosa, engalanada ab elegantíssim vestit de *petimetre* d'últims del sigle passat.

—Ay, noy!... precios!... precios!... — feu donya Tuyetas juntant les mans y contemplant embadalida al seu hereu,

que no's cansava tampoch de mirarse y de remirarse, mitj girantse á dreta y esquerra, posantse de frente, de perfil, adoptant gestos y actituts diferents, avansant ara una cama, ara una altra, movent el cap, el pit, la cintura, les mans, ab coqueteria y amanerament de còmich qu'estudia la seva plástica.—Ja't dich jo, seguí dient la bona senyora, qu'estàs fet tot un marquès del temps de Felip segón.

—No, mamá,... de Carlos tercer... — respongué el jove, sense deixar de contemplarse.

—Bé: lo mateix té... El fet es que disfressa com la teva, de tan bon gust y tan distingida, no crech que n'hi hagi gaires al *asalto* de can Morera.

La veritat es que l'Enrich feya cop: no se podia negar que'l trajo li esqueya admirablement y que la casaca de seda, color de cafè, ab mànigues estretes y llarchs faldons, l'armilla blanca ramejada

ab gran xorrera de punta, les calses ajustades de sati tórtola, les mitjes ratllades dibuixant la pantorrilla ben tornejada y la sabateta baixa ab civella daurada, formavan un conjunt dels més elegants, realsat per la testa simpática y agradable del jove y per son aire assenyorat. Donya Tuyetas se'l mirava ufanosa, encisada y de bona gana l'hauria cobert de petons, si no fos la por d'enmatxucar les sedes y aquelles puntes de Brusselas qu'havia ella tret d'un antich vestit de sarau pera posarles á la pitrera y als punys d'aquell marqueset tan bufó y tan aristocrátich.

—Vols dir, donchs, que farà cop el meu trajo?— demaná ell deixant per fi de contemplarse.

—Carambal... si el teu no'n fa no sé quin en farà... — digué ella ab el tó més natural y més convensut del món. — Y després d'un moment de silenci, anyadi tot fent l'ullet y ab tó ple de malícia:

—Y si avuy no t'aprofitas, noy... ja podrás dir puput: sabs?... millor ocasió no la tornarás á veurer... sabs?

L'Enrich no va respondrer: se contentá ab somriure, però ab un somris plè de confiança y fins de fatxenda.

—Escolta: á quina hora t'ha de venir á buscar el teu amich, en Carlitos?...

—A les deu en punt, y com qu'ell es sempre puntual y ja son tres quarts, no pot tardar.

—Y el teu pare què fá?... encare no ha vingut: no sé què pensa avuy...

—Donchs miri... si no ve aviat no podré pas esperar-lo.

—Això si que'm sabria greu, que no't pogués veure vestit, antes d'anar al ball. Ah!... mira! ara deu ser aquí...

Acabava en aquell moment de ressonar el tim-

bre de la porta del pis, y un moment després, don Pau Sistachs, el marit de donya Tuyetas y el pare de l'Enrich, entrava en la cambra ahont aquests l'esperavan. Y tot seguit la seva dona exclamà joyosa:

—Mira, Pauet, mira el *marquesito*: què t'en sembla?...

Però no obtenint resposta va ficar sa mirada en

don Pau y se quedà parada. El senyor Sistachs portava en aquell instant una fesomia tota diferenta de la qu'ell acostumava: una cara tota amohinada, casi feréstega, la cara d'un home a qui n'hi passa una de grossa.

—Què tens?... què hi ha?... — feu la senyora, esporuguida. — Que no't trovas bé?...

—Si: trovarme bé... m'hi trovo, però... *vaya*... Enrich... sento havertho de dir... però quan passa lo que passa... Lo millor serà que't despullis y que comensis a fer la maleta...

—Y ara!... què t'empatollas?... — saltà donya Tuyetas estranyada. — Que's despulli?... que fassi la maleta?... y per què?

—Per què?... ja os ho diré. Mireu: fa mitj hora, quan tancavam el despatx m'ha arribat un *parte*. Y sabeu què diu aquest *parte*?... Escolteu: es del meu germà: *Madre moribunda ataque apoplético, si quieres verla ven sin pérdida momento*. Ja veyèu vosaltres mateixos — afegi don Pau ab veu tremolosa y passant els dits sobre sos ulls entelats — que no es ocasió de pensar ab *asaltos* y disfresses, y que lo que convé fer es prepararse pera'l viatge. Demà al primer tren marxarem l'Enrich y jo cap a Figueras... Deu fassi qu'encare arriuem a temps.

L'Enrich s'havia quedat tot fret: y ab els braços caiguts, fet un estaquirot al mitj de la saleta, clavava sobre l'alfombra una mirada de beneyt, mentres que sa mare deixava aparèixer en la expressió de sos ulls y l'apretament dels llabis, quelcom de farreny, diguent ben clar que la nova comunicada per son marit l'irritava molt més que no la condolia. Aquell *incident* tan soptat qu'aixis venia brutalment a trencar el goig y el plaher de son fill y feya inútils els gastos fets y espatllava tot un munt de combinacions, la posava frenètica. Va

reflexionar un moment pera parar el primer cop y son cervell no li suggerí més qu'una bestiesa.

—Potser no es vritat... — digué ab tò que volia fer tranquilisador.

Allavors son marit se va cremar.

—No siguis ximpla... — feu ab veu aspra. — Que potser no es vritat?... Y d'ahont vindria que'l Ignasi me disparés aquest trabucasso, sense més ni *menos*?...

—Be, home, no t'enfadis... Vull dir que potser... exagera una mica... Tu ja saps com es el teu germà, que sempre dona a les coses més importancia de la que tenen. Jo no diré que la teva mare no estigui malalta, però vaja... no deu ser tant ni tant.

—Deu t'escolti... De totes maneres, demà ho sabrem. Pobre mare!... una feridura a la seva edat...

Don Pau passà el mocador per sos ulls que les llàgrimes ennuvolavan y durant dos minuts un silenci, ple d'angunia, regnà dins de la cambra. L'Enrich tot aplanat no sabia quina actitud pèndrer, ni gosava bellugarse, mentres que donya Tuyetas nerviosa, rumiava buscant un medi de surtirse ab la seva. Per fi, resolta ja a lluytar, alsà el cap, y afectant serenitat, digué:

—Y, donchs, què fem?

—Què vols dir, què fem?... — respongué don Pau mirantla tot sorprès. — No t'he dit ja que demà al primer tren marxarem l'Enrich y jo cap a Figueras?

—Bé, si, ja està entès; però no parlo de lo que's farà demà, sinó de lo que s'ha de fer avuy... aquesta nit...

—Aquesta nit?... — feu el senyor Sistachs — què vols fer?... Res!... tenir paciència... arreglar la maleta... descansar algunes hores y esperar la matina: vethoaquí.

—Y el noy?... — segui donya Tuyetas, embestint ja de front — y el noy, que no ha d'anar al... al *asalto*?

—Però qu'estás boja? — exclamà don Pau ab l'accent d'un home qu'escolta un disbarat monstruós. — Vols que l'Enrich vagi a ballar, sabent que son avia s'está morint?... Sembla impossible que gosis dirho, ni tant sols pensarho.

—Veurás... no't sulfuris, que totes les coses se poden enrahonar. Jo ja conech que això de que'l noy s'en vagi a un sarau tenint l'avia malalta...

—Malalta?... digas morintse... qui sap si morta en aqueixes hores...

—Ca!... no ho creguis... no sé perquè me penso qu'encare'n surtirà; demprés, serà lo que Deu vulgui. Lo qu'es ara per ara, no sabem sinó qu'está malalta.

—Donchs ja n'hi ha prou, pera que l'Enrich s'abstingui d'anar a una diversió — declarà severament don Pau.

—Veurás: si fos en circumstancies ordinaries, te diria que tens rahó; si solzament se tractés d'anar, com tu dius, a una diversió, jo seria la primera a

dirli al noy: mira, Enrich, no trovo bé que hi vagis, tenint l'avieta tan... delicada. Però tu, Pauet, has de pensar qu'avuy se tracta d'algu més serio que d'anar a un ball; se tracta del pervindre, de la felicitat del teu fill y això es molt serio, sabs?... recordat lo que jo te deya ahir a la nit.

—Es a dir — feu el senyor Sistachs irònicament

— que tu creus encare que'ls Moreras voldrien al teu fill per gendre?

—Ben net que m'ho crech... què tindria d'extrany?... Lo certus es que la Paulita no amaga pas la simpatia que li inspira l'Enrich y la prova es que ja fa vuit dias que li té reservat el primer vals, y el cotillón: oy, noy?

—Y dos rigodons — digué'l pollo, molt serio.

—Y dos rigodons... ja ho sents. Donchs be: afi-gurat tu que no hi va. Ja tens la noya ofesa, res-sentida y ab rahó; pensantse que se li dona un desaire, y això no ho perdonarà may; ó be que'ls pares del seu xicot no han tingut cent miserables duros pera comprarli un trajo decent.

—En això té rahó la mamá — feu l'Enrich ab tó convensut.

—Y aquest — afegi donya Tuyetas ab vehemen-cia — pert la milló ocasió que may se li presentarà de fer una impresió fonda en el cor de la noya, de decidirla, de férsela seva, porque... vaja, Pauet, sigam franch, no es vritat qu'aquest vestit li escau moltíssim?

—Peró, escolta, beneyta — digué el senyor Sis-tachs, impacient — no compréns tu mateixa que desde'l moment que l'avía del noy está morintse, els Moreras, tant els pares com la filla, considera-rán molt natural que l'Enrich no hagi anat al ball y que sent una familia com cal, els hi hauria de causar molt mal efecte aqueixa indiferencia, milló dit, aqueix cinisme d'un net divertintse, mentres que la seva avia entrega, potser, l'ànima á Deu?

—Y no compréns tu — respongué donya Tuye-tas creixentse devant l'argumentació del seu marit — que si la teva mare's posa bé, cosa molt pos-sible y que desitjo ab tot el cor, la noya Morera y els seus pares se creuran que no hi ha hagut tal malaltia y que tot ha sigut un pretext pera no dei-

xar anar á l'Enrich al *asalto* y estalviarnos uns quants duros?... Per lo demés que dius, no't fassi por; dirém que no hem rebut el *parte*, fins á la ma-tinada y... mira, es lo que hauria pogut succehir; porque figurat tu qu'aquest *parte* hagués arribat tres hores més tart, dugues; haurias evitat tu que l'Enrich fos ja al ball?... Y l'haurias tu anat á bus-car alli dins, per emportartel?...

—Té rahó la mamá — observá l'Enrich ab la mateixa convicció.

—Es dir — feu don Pau ab tó d'amargor — que tu trovas també molt corrent anarten á divertir, á ballar, á fer l'amor, sabent que la pobra de la teva avia está en aquets mateixos moments lluytant ab la mort?... Y aqueixa es la prova de carinyo, d'agra-himent, que donas á qui t'ha estimat ab tanta ido-latria, á qui va cuydar de la teva infantesa, quan tenias els pares ausents; á qui nit y dia vetllava ab tan neguitós afany per la teva salut, per el teu benestar y no somiava més qu'en ta ditxa?... Bé, home, bé... ja veig qu'anirás lluny... y que no será pas el cor lo que't fassi nosa...

L'Enrich, vermell com un perdigot, baixá'l cap, quedantse altra vegada moix y aclaplarat. Sa mare, feta un veri, al sentir aquelles paraules que diri-gides contra'l seu fill anavan de rebot á ferir á n'ella, s disposava á respòndrer ab més agror en-care; però de sopte el *cling! cling!* del timbre res-sonant á la porta del pis la va fer canviar de ták-tica.

—Ja veurás... no'n parlem més: — digué molt resolta — aqui hi ha en Carlitos Pousá, que ve á buscar á n'aquest. Decideixte... si vols que'l teu fill esguerri el seu pervindre y deixi pèdrer un ca-sament de trenta mil duros, no tens més que ferlo quedar á casa. Lo qu'es jo m'en rento les mans.

Don Pau, esvarat, no sabia què fer ni què dir: aquell impensat *ultimatum* li trencava cames y bras-sos. Per fi, sentint les petjades y la veu del jove que venia á buscar al noy, exclamá tot tremolós d'ira y de tristesa:

—Ni l'un ni l'al-tre teniu cor ni vergonya... feu lo que us dongui la gana.

Y sorti, reba-tent la porta.

—Bona nit... bona nit... als peus de vostè, se-nyora... ma noy!... quin goig que fas!... — cridá en Carlitos, un xicot de vintidós ó vin-titrés anys, gua-pet y ben plantat, d'aire resolt, que

CATALUNYA PINTOESCA: UN RECÓ DEL VALLÉS

(Fot. de A. Mas.)

va entrar com un llampech, vestit ab un trajo molt vistós d'*incroyable*, encaixant primer ab donya Tuyetas y després ab son amich. — *Vaya!*... si la Paulita no se rendeix aqueixa nit... Sabs, Enrich, que t'escau de debó?

—No digui, Carlitos, que vostè està divinament — feu la senyora Sistachs, molt amable.

—Psè... aixís, aixís... no està del tot malament, vritat?... Però si vostè ho permet marxarem sense pèdrer un moment: tots els assaltants hem d'estar reunits entre deu y deu y mitja á can Pons; faltan tres minuts per dos quarts y...

—Si... si... no s'entretinguin... Enrich, pren el pardessus y la pell... tinguin cuidado al sortir... un cop d'aire estant suats es perillós.

Y donya Tuyetas afegi á mitja veu, ja prop de la porta del pis:

—Sobre tot, Enrich, que no se't conegui que t'has afectat... Dissimula, oy?

—No tingui por, mamá.

E. BOIXET

(Il·lustracions de A. Mestres.)

REVISTA EXTRANJERA

La guerra angle-boer. — Reculada dels federalers. — Avançament de Lord Roberts. — Conjectures. — Esperances de pau. — L'Emperador Francisco Joseph á Berlin. — Motiu y conseqüències del viatge. — *La Jove Turquia*. — El progrés y la civilització davant del islamisme. — Les sessions del Reichssath. — Les aspiracions nacionalistes. — La vida del Emperador y la del imperi. — Interés especial d'aquesta qüestió.

Altra vegada la guerra angle-boer ha canviat d'aspecte. Fracassats els federalers en el setje de Wepener que lograren aixecar les columnes ingleses casi sense combat, ab la sola superioritat del nombre, quedá determinat é iniciat l'avançament del quartel general cap al Nort, es dir en direcció al Transvaal, qual primera etapa ha sigut la presa de Winburg. La primera dificultat del camí es en rigor el pas del riu Zand. Passat aquest riu, nos falta saber si'ls boers se farán forts á Kronstadt ó si l'abandonarán com Brandfort y Winburg, considerantlo com un mal punt de resistencia. Aleshores deurian establir llurs posicions de defensa més amunt, perque de totes maneres no podèm creure que no's decidescan á vendre cara l'entrada del

enemich en el territori de la República Sudafricana.

Resulta, donchs, que'ls boers han lograt entretenir, però no impedir la realització del plan del general Roberts. Es veritat que les derrotes sufertes pels inglesos en les mateixes immediacions del quartel general davan peu á creure que aqueixa marxa d'avançament quedaria indefinidament aplaçada, però, per assolir aquest resultat, calia incomunicar al generalissim ab la Colonia del Cap y aquest èxit no l'han tingut els boers. Ventsuts els esforços per conseguirlo, no hi ha hagut més remey que portar la guerra més amunt y batres, usant la paraula propia, en retirada. Nos diuhen, ab tot, que á aqueix bell ideal de rompre les comunica-

cions á lord Roberts no hi han renunciat encara y per xò deixarán algunes forses á Ladybrand que vigilen el moment oportú per dar aqueix disgust al generalissim. No pot aventurarse cap hipòtesis respecte á si lograrán aquesta vegada l'objecte, però de totes maneres l'amenaça obliga als inglesos á distraure nombroses forses que cuyden de conjurar el perill, y tot es posar entrebanchs al plan d'invasió del Transvaal, que ha d'ésser, si's realisa, l'últim capitol de la guerra.

Entretant Mafeking resisteix encara. L'expedició Carington, que vá á auxiliarla per la marrada, fa quieta-

EXPOSICIÓN DE PARÍS: LA VOLTA AL MON.

EXPOSICIÓ DE PARÍS: PALAU DE MINES Y METALURGIA.

ment, y suposèm també dificultosament, el seu camí, de manera qu'en venen escassíssimes notícies. Considerèm que aqueixa columna té algun altre objecte que'l públicament anunciat. Creyèm que's proposa amenaçar als transvalians ab una invasió pel Nort ensemps qu'el gros del exèrcit embestirà pel Mitxdia. És veritat que per realisarla aqueixa invasió la columna es poch nutrida; per çò nos inclinèm á creure que's tracta purament d'una amenaça, de la qual ara per ara sembla que no's preocupan gayre'ls boers.

Y vetaquí qu'en mitx d'aquesta activitat militar han vingut de Londres veus falagueres de pau. S'ha dit qu'en un moment impensat vindrà aquesta pau, ajayantse la Inglaterra á reconèixer l'independència del Transvaal y Orange, però exigint als

dos Estats una forta indemnissació de guerra. Probablement se'n aconsolarian els dos presidents, sobre tot tenint, com tenen, ara en ses mans les mines d'or, de les quals podrian tal vegada fer sortir el valor de la pau, aixís com ara ne fan sortir el valor de la guerra. Diuhen també que l'iniciativa d'una gestió pacífica ha partit de la Reyna Victoria, però observan alguns que l'empendre aquesta gestió pacífica representa la desautorissació de lord Chamberlain, ab la qual es de témer que no's conformarán fàcilment lord Salisbury y tot el partit *tory*. No tenim més remey que fer passar quarentena á aqueixes notícies que poden més ésser filles d'un bon desitx, y tal vegada de la lleugeresa d'un periodista, que del pensament de la sobirana inglesa, qu'es la reyna constitucional per excelencia y

no renyeix fàcilment ab els seus ministres. La Inglaterra té un interès capdalt en la subjecció dels pobles de raça holandesa en l'Àfrica austral y no pert ni perderà may de vista aquest interès. El cansanci, els diners y les vides que se'n hi van, tal vegada, després de passat molt temps, poden fer meditar als inglesos, però ara com ara no's tenen per rendits y tiran avant ab dificultats, però sense dubtes.

* * *

La visita del vell Emperador Francisco Joseph al jove cèsar alemany Guillèm II es el gran aconteixement d'aquests dies. No obstant, es notori que no ha fet enrahonar de molt tant com altres viatges imperials, tal vegada de menor transcendencia. No es que vulga suposar ni pronosticar que aquest ne tinga gayre. No fora anar pel carril de lo versemblant creure que'ls dos Emperadors han dat preferencia en sa entrevista à la qüestió de la rapinya inglesa sobre'ls pobles desvalguts y molt menys esperar que de llur conferencia n'haja de nàixer, més ó menys tart, una acció ofensiva contra'l colós britànich, qual orgull é inmensa ambició verament no tindran ja limits si logra véncer y esclafar als pobles lliures de l'Àfrica. Els dos cèsars els deuen preveure'ls efectes d'aqueix desmesurat orgull y per çò haurán tractat sobre tot d'estrènyer els llaços de la *Tríplice*, deixant que l'Italia mantinga ab el colós aqueixa singular amistat de criat sumis que té por de perdre la soldada.

També potser que haja sigut tema de la conferencia l'estat interior de la Turquia, turbat actualment, segons sembla, pels qui no están conformes ab el criteri rutinari del Sultán y dels qui en nom d'ell exerceixen el Govern. Alena dintre de les entranyes d'aquell poble un esperit de joventut renyit totalment ab les pràctiques polítiques dels governants tant atrassades y funestes. Hi há allà dins quelcom de vida europea que vol desplegar-se y florir y ningú se'n ha de doldre d'aqueix moviment singular que podria ab el temps acabar, mellor que les ambicions de les grans pujances, el mahometisme à Europa. Perque no's compren un moviment cap à la civilisació sens abandonar més ó menys lentament l'observança del Korán.

Per ara no pot un ferse la ilusió de que *La Jove Turquia* haja fet grans progressos. La rutina mahometana es d'una duresa tant secular que será refractaria per llarguissim temps al progrés y à la civilisació europea. Y dificultarán, naturalment, la creixença de l'idea les ordres despòtiques d'un poder sanguinari que no reula devant dels bassals de sanch. Si hi há alguna causa política destinada à tenir màrtirs en gran, es la de la *Jove Turquia*.

Ara lo que hem de veure es la importancia que

donarán les cancelleries europees à aqueix singular moviment en les entranyes del *gran malall*, à aqueix nou é inesperat aspecte de la ja tant vella y rebregada qüestió d'Orient. Per les ambicions polítiques de les grans pujances no es cap bona esperança una revivalla interior de la Turquia ab tendencia à la civilisació.

* * *

Obert de nou el Parlament à Viena, s'ha presentat desseguit l'eterna qüestió, la nacionalista. Les sessions prometen ésser interessants y, sobre tot, mogudes. Els representants txechs hi van ab nou vigor, disposats à fer una campanya enèrgica que acabarà, probablement, una altra vegada ab nova crisis ministerial, com sempre insoluble, y la corresponent clausura de la Cambra. Mentres el vell y trist Emperador rebia les abraçades de son bellugadis confrare tudesch, y'ls berlinesos, ab més ó menys pressió oficial, empaliavan els carrers per hont havia de passar, allà al peu de la seva cort tornava à brotar el cap de Medussa de les discussions inacabables entre'ls seus Estats. Ell ho sab més que ningú que no hi há medi de tallar aqueix cap y, per poch que pense, ha de veure en mitx de sa tristesa de vell desamparat, casi casi sense successor probable, la descomposició d'un imperi que may tingué més lligam que'l de la violencia política. Nos el podriam figurar al pobre Francisco Joseph com l'amo d'una casa vingut à menys que veu esquerdades les parets y ruïnosa la teulada sens medis per recompondreles. El seu imperi es un casal rònech, sense unitat y sense figura, esquerdat també de cent llochs y ell no té per aguantarlo més que la bona voluntat. Qui durará més, l'Emperador ò l'imperi? Aquesta pregunta se la deu fer el desventurat monarca més de cent colps al dia, sempre segur de que, si logra aguantarlo en vida, causarà fatalment després de la seva mort.

Y, no obstant, haurá passat ell pel món y pel poder sens trobar odi ni rencunies pel seu camí, festejat ab el cor obert per tot ahont ha anat, tractant sempre de lligar de la manera més suau possible'ls interessos encontres dels seus súbdits. Però no ha pogut ell ferse superior à la diversitat de les raçes, no ha pogut fondre en un sol gresol les aspiracions polítiques y'ls sentiments de tres pobles tan distints com el germànich, el magyar y els eslaus de la Bohemia y regions limitrofes.

Qué'ns durá de nou aqueixa nova legislatura del Reichssath? Parèmnoshi una miqueta; que'l pensament nacionalista qu'en ell viu y alena es germà del pensament catalanista, y ses victories ò ses derrotes han d'alegrarnos ò entristirnos. Ve-yám: tot just han començat les sessions.

LLUÍS B. NADAL.

CARDONA

La *Société d'études des sciences naturelles* de Beziere (Herault) Fransa, ha fet enguany l'excursió anyal á la nostra històrica montanya de Montserrat y á las minas de sal gemma de Cardona. Lo president de la societat, Mr. Paul Cannat, pregá al del « Centre Excursionista de Catalunya » lo distingit geòlech catalá é ingenier de minas don Lluís M. Vidal, de acompanyarlos á conèixer aquestas bellesas naturals de la nostra terra, y donarlos tota classe de detalls sobre'l terreno.

Entre'ls 35 excursionistas de Beziere y Carcassone, hi figuravan distingidas senyoras y senyoretas que conreuhan ab profit las ciencias naturals.

De Manresa á Cardona hi ha 32 kilòmetres de bona carretera, unas quatre horas de cotxe, vorejant sempre'l camí lo riu Cardoner, y passant per devant de moltas fàbricas, per varis pobles, per la pintoresca é industrial vila de Suria, situada casi al bell mitj ó sigui als 17 kilòmetres.

De Suria á Cardona lo camí va pujant sempre, y desde aquellas pujadas y baixadas y revolts de la carretera se van descobrint los Pirineus del costat de Sant Llorens dels Piteus. Se atravessa lo riu per un pont de tres archs, dit de Malagarriga, y al poch rato, se veu l'antich castell de Cardona, després tota la vila situada á la carena de la montanya, podentse distingir las clapas blanquinosas que donan á conèixer els *yacimiento* (?) de sal, los camins dresseras que portan á la enlairada vila.

Aprop del riu hi ha el barri industrial de la *Coromina*, unit á la carretera mitjansant un pont, y al enfront hi ha un pilá qu'en lletras blancas sobre fondo negre y ab una fletxa indica lo camí de las Salinas.

Allí ens esperá un dels guardas vestits ab uniforme de color gris ab vius vermells al devant y á las mànigas; un barret, també de color gris, ab un escut metàlich á la dreta; botons metàlics y fusell.

En aquella fondalada de la esquerra la vejetació es escassa y abundan las clapas blanquinosas que surten per entre l'argila, semblant *floriduras*. Per lo camí ens dirigim á l'administració, tenint á la nostra dreta la riera del *Ayguas-Sal*, que porta molt poca aygua y que á las voras, fins á las mateixas del Cardoner, se veuen las tacas de sal que queda de la evaporació del aygua.

Sols se veuen *Barrellas*, aqueixas plantas que creixen en terrenos salats, y á abdós costats unas montanyas flonjas, ab forats deguts á que l'aygua de pluja va filtrant per la terra, arriba á la sal qu'es dessota y la disol poch á poch, produhint enfonzaments ó covas qu'al exterior son forats, que la gent del país anomena *Bófias*. Aqueixas bófias

son perillosas, puig poden ser molt fondas y poden desaparèixer los que se arriquin á passar per tals terrenos.

Arribats á l'administració, veyem més guardas, vestits de igual manera. Avuy día son set y un cabo, vivint ab sas familias per los terrenos de las salinas en unas casetas que els dona la propietaria. Avants eran molts, me diuhen si arriaren á ser cent, manats per un capitá. Als botons metàlics y al sombrero portan l'escut de la casa de Medinaceli, propietaria de las salinas, y avuy día, per partició de bens, de la Excma. Sra. Duquesa de Denia.

Allí, dessota de un cubert, se veuen grans trossos de pedra de color més ó menys cendrós y algunas bolas, que son trossos de sal y las bolas que donan al bestiar.

La senyora propietaria havia donat ordre als seus administradors d'ensenyarnos tot lo que pogués interessarnos de las salinas, y lo senyor interventor de las mateixas ens acompanyá á la propera pedrera d'ahont se treu la sal que acabem de veure. A pla terreno existeix una capa de terra, de argila, que cubreix la sal, fa un clot com el de una pedrera ordinaria, d'ahont per medi de barrinadas se treuen grans trossos que á cops de malls y de tascons de ferro se fan més petits. Després mitjansant un torn son pujats á la alsada de un quart pis, ó sigui á pla terreno.

Per esglahons fets á la mateixa sal devallèm al fondo de la pedrera, que sembla de marbre estatuari, donada la brillantó de las parets, y algún recó fa l'efecte d'aygua glassada colorejada per las sals que portá en disolució. Com la pedrera es á la au-baga, la sal es bona y forta, al contrari de la que's troba en

(Fot. de Ll. M. Vidal.)

GRUPO D'EXCURSIONISTAS EN LAS SALINAS DE CARDONA.

cristalls, que es fluixa, y dolenta la soleyada. Avuy es la única pedrera que s'explota.

Altra volta á dalt sabèm que lo senyor administrador ha fet obrir l'entrada del *forat Micó* perque poguem entrar á visitar la hermosa cova ab estalactitas y estalacmitas de sal blanca, de una blancor sense igual, que ni á las covas del Pirata (Menorca), ni á las de Adelsberg (Tirol), es tant hermòs y pur lo color blanch. Tot caminant nos dirigim á l'entrada y trobèm que l'atmòsfera es seca y ab sabor salat efecte de la evaporació, y ja aprop d'ella lo terreno es humit.

Ab espelmas y atxas de vent entrèm á la cova, qu'es baixa, y per lo fondo corra l'aygua de las filtracions. Portèm varis magnesiums per poder admirar aquella gruta d'encisadora bella, y com á recort s'ens permet emportarnos estalactitas.

La sal en la clotada ahont es lo *forat Micó* es més blanca y ofereix l'aspecte de un *glaciar* que, il·luminat per lo sol, fereix la vista com las neus de las altas montanyas.

Ens dirigim cap á la immediata montanya coneguda per lo nom de la *Sal roja*, ahont la sal se troba barrejada ab guix, argila, sent de color roig, de carmelo, groch y fins de blau de cel, color aquest últim que no se sab de què pot venir, més si els altres, que son degut als ferro y manganès. Surten de l'argila puntas cristalinas de tots los colors dits, vejentse una serie de plechs hermosíssims y de tots colors qu'un contempla sense cansarse, sent més gran la admiració quant s'arriba al gran embut conegut ab lo nom de *Bofia gran*. Del fondo de aquest embut ó cráter (tal apareix), surten moltas agullas, y columnas de totas formas y grandarias que semblan *dolmens* escampats per ell, recordant las decoracions de las apoteosis teatrals.

¡Y pensar que aquella bofia tant gran comensá sent un petit forat! que l'aygua de pluja aná fonent la sal, aná esculturant aquellas columnas ó estalacmitas, y formant las grutas de ahont veníam! y encara filtrantse, forma al atravessar lo collèt de Sant Onofre altrás hermosas covas, y per fi porta l'aygua al Cardoner. Lo senyor Vidal me deya que la gruta de Sant Onofre era grandiosa y molt hermosa quan ell la visitá en 1868; avuy día no s'hi pot entrar per estar tancada. La causa es la següent: dos vehins de la Coromina anaren á robar sal á dita gruta, y ab los cops de magall feren caure un gran bloc que feu que'l mánech del pigot atravessés de part á part lo ventre de un lladre, y al altre lo deixá molt mal parat quant los trobaren los guardias. Desde allavoras no s'hi ha entrat més en aquesta cova, com mida preventiva, y es una llástima, puig podrían admirarse bonicas estalactitas, y potser algún lloch com se veuhen á las salinas rivals de las de Cardona, á Wielicka (Polonia) que son uns amples subterránis, ab capellas y llochs de molta amplaria, etc.

La sal de color es molt forta y sols lo martell de un mineralogista pot trencarla, es poch delicuescent y aixís se conserva sobre calaixeras, etc., tacant apenas. Pert los colors al mòdrela.

Al baixar de la bófia gran y al ser al devant del forat Micó, se tregué la fotografia que ilustra aquestas planas tenint per fondo aquella superficie blanca y cristalina que sembla neu. En ella's veuhen los 17 que ab lo senyor Vidal (autor de la fotografia) ens recava deixar aquellas bellesas, ó siguin lo senyor Cannat, lo pintor senyor Paredes, los doctors Girard y Taillefer y las sevas senyoras, la Directora y professora de la Escola superior de noyas de Carcassona y altres, ademés lo criat del senyor Vidal, lo senyor Interventor y mon company del Centre, l'arquitecte senyor Conill.

Visitèm lo museu ahont se veu sal transparenta, cristallina é intrasparenta, podentse adquirir creus, cors, etc., objectes tots que poden tenir las familias per lo bateig dels seus fills, sense

escripuls d'encomanarlos cap malaltia, ó plats, fruitas, ampollas, etc., de sal de color y de sal blanca, entre altres unas ametllas *garrapinyadas* que per sas dimensions y color semblan verdaderas. Als vidres de las finestras hi ha unas placas primas de sal de color, ab ayguas que recordan lo jaspe; aqueixas placas están colocadas entre dos vidres ordinaris pera preservarlos de la humitat exterior y de la de la cambra. Ademés, se veuhen cristalls ab bombollas *d'aygua y d'aire*, lo conegut científicament ab lo nom de *inclusions*.

Los edificis son tots de fusta; al atravessar la plassa y veure aquella iglesieta y aquellas construccions fa l'efecte de trobarse á una de las petitas y pobras poblacions del Tyrol, ahont los cotxes correus tenen lo cambi de caballs, si no fos lo sol que hi peta y la escassa vejetació.

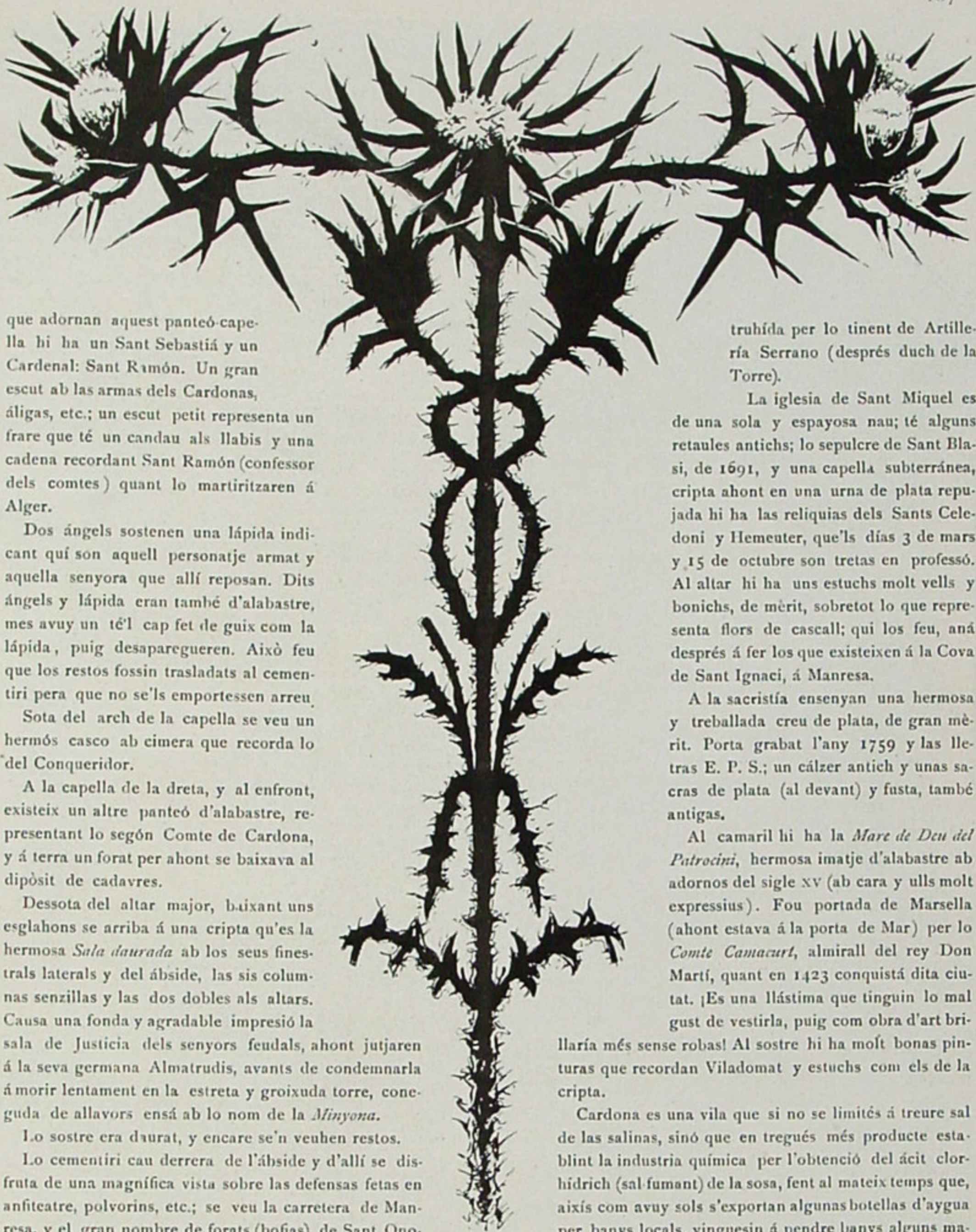
Agrahint molt al senyor Marín, administrador de las salinas, las moltas atencions que tingué ab los excursionistas que marxavan satisfets de la visita, ens dirigim á la vila, que tenim devant nostre. A la esquerra la montanya al mitj de la agrupació de cases; surtint de las teuladas lo quadrat campanar de la parroquia, y á la dreta lo conjunt de construccions del castell-palau dels comtes de Cardona. Per suau pujada arribèm á la ciutat, passant per devant de las murallas, per dessota de voltas que recordan la antigüetat de la vila.

Lo castell té guarnició depenent de Manresa, y una vegada obtingut lo permís de visitar-lo, lo primer que ensenyan es la capella. Una lápida colocada á la llinda de la porta diu qu'allí morí lo 31 d'Agost de 1240, lo Cardenal de Sant Eustaqui ó sigui lo frare de la Mercé venerat avuy als altars ab lo nom de Sant Ramón Nonat. Part del sostre de la capella s'ensorrá y aixís está encare avuy día; menos mal que una teulada fa que l'aygua no caigui allí y termini ab la capella. Se diu que un capellá ha volgut arreglar aquesta *desgracia*, pagant lo que costés l'adobarlo, més lo ram de guerra no l'ha deixat fer. Jo m'atreveixo á suplicar al senyor Bisbe de Solsona que interposi la seva influencia per obtenir del ministre de la Guerra que's pugui arreglar, no dubtant que sent l'Estat catòlich y aquesta la religió del exèrcit, podrá arreglarse sense distreure un cèntim de lo necessari per fortificacions y armaments dels soldats. Això'm recorda lo que vaig sapiguer (en Janer de 1897) quant visitaba Sant Martí Sarroca, això es, que una familia de Barcelona tenia oferta una cantitat per' arreglar la capella del Santíssim, l'altar major, fent que lluhis lo hermós ábside y *treure aquella crosta blanca* que hi posaren quan serví de cuartel de caballeria, puig si no me enganyaren la cantitat arriba pera tot. Avuy que lo senyor Morgades es Bisbe de Barcelona, no dubto que aviat se farán aqueixas obras (si no son ja fetas) ja que lo diner estava á la disposició del senyor Rector.

La col·legiata de Sant Vicens es una construcció romana bisantina de las més hermosas, que s'atribueix al any 1040 y encare més enrera. En 1794 lo govern la convertí en dependencia del cuartel; aixís es qu'al entrar á l'iglesia se veuhen uns dipòsits d'oli, de carbó, de grans, de farina y fins uns prestatjes ahont se depositavan los *pans*, los *bacallás*, etc.

La hermosa y esbelta nau fou dividida en tres pisos per dos plans, servint los pisos superiors de dormitoris y el baix de rebost.

En lo pis de l'antiga iglesia se trovan varias llosas ab inscripcions y escuts d'armas (un d'ells ab una ferradura, altre ab un sombrero de Bisbe, etc). A la esquerra's veu un hermós sepulcre de alabastre ab esculturas representant al *Comte Camacurt* ó *Gamba-cuberta* y á la seva esposa; las esculturas están ajegudas y lo comte se porta la má esquerra al pols. Als peus está també ajegut un gos, fidel guardiá dels amos, que van vestits ab trajos del sigle XVI. De las varias esculturas

que adornan aquest panteó capella hi ha un Sant Sebastià y un Cardenal: Sant Ramón. Un gran escut ab las armas dels Cardonas, áligas, etc.; un escut petit representa un frare que té un candau als llabis y una cadena recordant Sant Ramón (confessor dels comtes) quant lo martiritzaren á Alger.

Dos àngels sostenen una lápida indicant qui son aquell personatge armat y aquella senyora que allí reposan. Dits àngels y lápida eran també d'alabastre, mes avuy un t'el cap fet de guix com la lápida, puig desaparegueren. Això feu que los restos fossin trasladats al cementiri pera que no se'ls emportessen arreu.

Sota del arch de la capella se veu un hermós casco ab cimera que recorda lo del Conqueridor.

A la capella de la dreta, y al enfront, existeix un altre panteó d'alabastre, representant lo segón Comte de Cardona, y á terra un forat per ahont se baixava al dipòsit de cadavres.

Dessota del altar major, baixant uns esglahons se arriba á una cripta qu'es la hermosa *Sala daurada* ab los seus finestrals laterals y del àbside, las sis columnas senzillas y las dos dobles als altars. Causa una fonda y agradable impresió la sala de Justicia dels senyors feudals, ahont jutjaren á la seva germana Almatrudis, avants de condemnarla á morir lentament en la estreta y groixuda torre, coneguda de allavors ensá ab lo nom de la *Minyona*.

Lo sostre era daurat, y encare se'n veuhen restos.

Lo cementiri cau darrera de l'àbside y d'allí se disfruta de una magnífica vista sobre las defensas fetas en anfiteatre, polvorins, etc.; se veu la carretera de Manresa, y el gran nombre de forats (bofias) de Sant Onofre, que semblan caus de conills. Se ovira Manresa, y fins surten algunas punxas de las rocas de Montserrat.

La antigua *torre de la Minyona* es de forma circular, lleugerament cònica, está situada en lo punt més enlairat. En ella hi ha la estreta, trista y tètrica presó de la donzella Almatrudis. De dalt d'ella se veu tota la vila de Cardona, ab sas murallas, l'enlairat hospital, la carretera de Solsona; lo riu Cardoner; los dos archs, restos del pont del Diable, units formant àngul obtús; las montanyas de Berga, de Queralt, distingintse l'ermita de Sant Llorens, la Serra del Cadí, lo Puig cònich de Castell-llebre; Vilajoana, lloch de reunió dels *xatos* ó carlins, lo camí del Miracle ab la ermita de la Pietat y la torre cons-

truhida per lo tinent de Artillería Serrano (després duch de la Torre).

La iglesia de Sant Miquel es de una sola y espayosa nau; té alguns retaules antichs; lo sepulcre de Sant Blasi, de 1691, y una capella subterrànea, cripta ahont en una urna de plata repujada hi ha las reliquias dels Sants Celedoni y Hementer, que'ls días 3 de mars y 15 de octubre son tretas en professó. Al altar hi ha uns estuchs molt vells y bonichs, de mèrit, sobretot lo que representa flors de cascall; qui los feu, aná després á fer los que existeixen á la Cova de Sant Ignaci, á Manresa.

A la sacristía ensenyan una hermosa y treballada creu de plata, de gran mèrit. Porta grabat l'any 1759 y las lletres E. P. S.; un cálzer antich y unas sacras de plata (al devant) y fusta, també antigas.

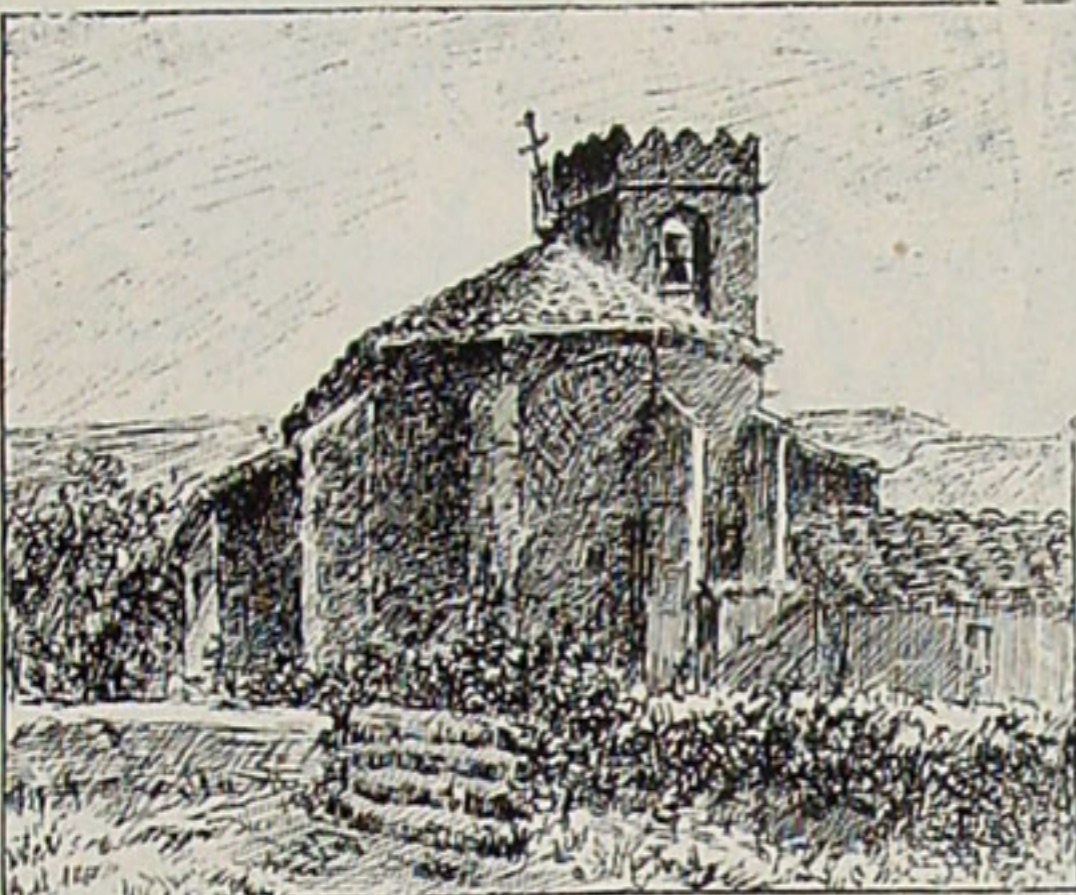
Al camaril hi ha la *Mare de Deu del Patrocini*, hermosa imatge d'alabastre ab adornos del sigle xv (ab cara y ulls molt expressius). Fou portada de Marsella (ahont estava á la porta de Mar) per lo Comte Camacurt, almirall del rey Don Martí, quant en 1423 conquistá dita ciutat. ¡Es una llástima que tinguin lo mal gust de vestirla, puig com obra d'art brillaria més sense robas!

Al sostre hi ha molt bonas pinturas que recordan Viladomat y estuchs com els de la cripta.

Cardona es una vila que si no se limités á treure sal de las salinas, sinó que en tregués més producte establir la industria química per l'obtenció del àcid clorhídric (sal fumant) de la sosa, fent al mateix temps que, aixís com avuy sols s'exportan algunas botellas d'aygua per banys locals, vinguesin á pendre banys alguns malalts de Barcelona, aprofitant las ayguas del Cardoner per diluir més las ayguas de las Salinas, podria progresar molt més de lo que ho fá. Com vila estihuenca guanyará molt ara que'ls benedictins s'han encarregat del monastir del Miracle y lo posarán en condicions de poder visitar-lo arreglant lo camí, plè de pedras, y esperant que qualsevol dia alguna companyia estrangera se decidexi á construir un ferrocarril que faciliti'l viatge y la surtida dels productes.

B. ROURA Y BARRIOS

Maiç, 1900.

LA CAMPANA DE LA ERMITA

Lo sol, que entre cums moria,
tristament parpallejava;
l'aucellada's recullia
en l'arbreda en que's jocava,
y mans l'oreig rebullia.

De les lloletes vehines,
baixaven gentils fadrines
que la vinya han veremat,
tot cantant y fent joguines
com perdus que han desgaviat.

Cubert de pols y suhor,
retornava'l llaurador
entonant albaides belles;
conduia'l bon pastor
cap el corral les ovelles.

Trillettjava ab dolça veu
la campana de la ermita,
convidant á alzar á Deu
dende'l fons del cor que creu
la oració que'n ell palpita.

Tot era encant y hermosura;
mes mon pit es conmovia
al oir en la planura
aquella veu de dolçura
que la campana esparcia.

¡Cóm al oirte, campana,
recorde ma juvenega
que com doll de la fontana
corria alegre y ufana
mormorejant de tendrega!

Recorde que al rompre'l día,
que saludava ta veu,
ma mare, ab sant alegria,
á la ermiteta corria
pera orar en ella á Deu.

Recorde aquelles diades
que alegraven l'esperit,
y en que les hores passades
eren les més estimades,
les més grates á mon pit.

¿Què té ta dolça armonía
quant oculta má te bresa,
que aixís m'ompli d'alegría
com de sentida tristesga,
y sols oirte voldria?

Tu fas revivre en lo cor
l'amorosa fè cristiana;
es ta veu lo bèl d'amor
que ompli lo pit de dolçor
com cantich que del cel mana.

Son del cel tes armonies
que'n ses ales du lo vent;
¡no he sentit més alegries
que quant passava'ls bells dies
escoltant ton grat accent!

Tu de hivern la nit plujosa
evoques ab ton tocar,
en que ma mare, amorosa,
me contava carinyosa
dolços cuentos de la llar.

Les festes anomenades,
en que ab les roses més fines,
cantant sentides albaides,
adornavem d'enramades
les reixes de les fadrines.

Aquelles nits que'n les eres
la tova parva trillavem,
y hont venien en ringleres
cantant ab veus plahenteres
les jovens que més amavem.

Aquelles en que lo cor,
ab lo foch que l'abrasava,
plé d'entussiasme y ardor,
á cau d'orella jurava,
jurava un etern amor.

Lo sant de la mare mia;
la grata nit de nadal
que de joya'ls cors omplia
y á tots los fills nos unia
baix de la casa pairal.

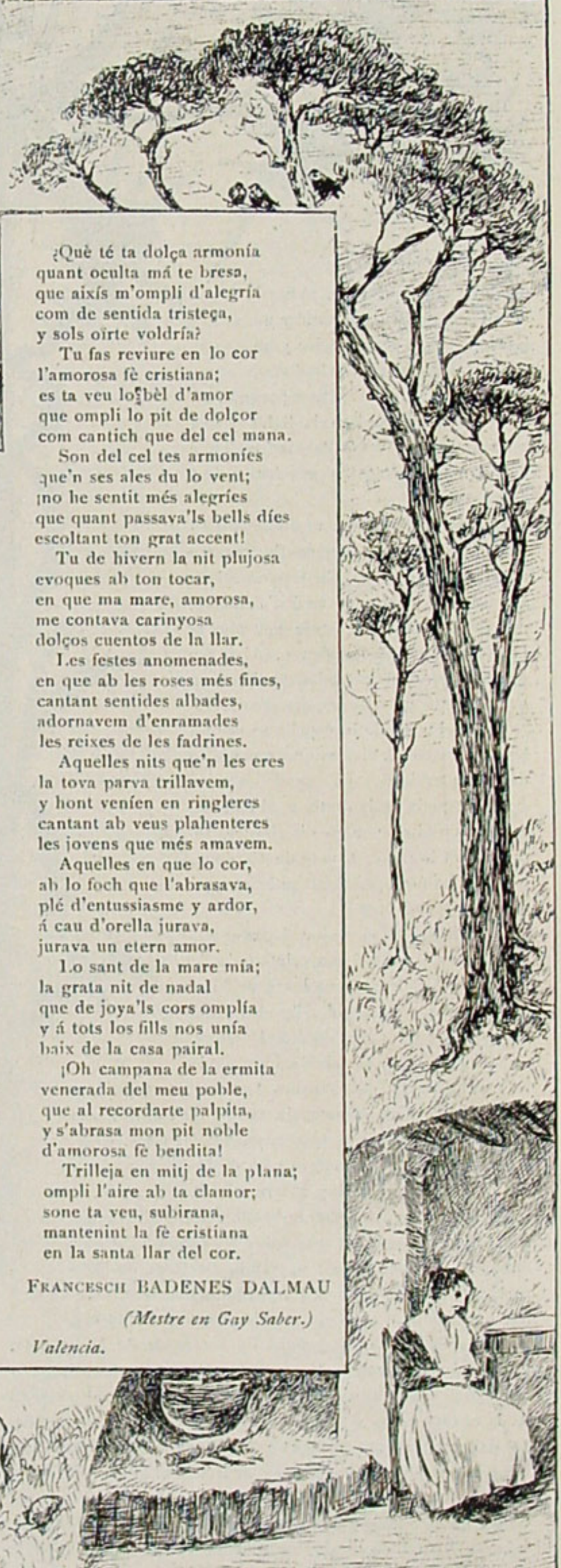
¡Oh campana de la ermita
venerada del meu poble,
que al recordarte palpita,
y s'abrasa mon pit noble
d'amorosa fè bendita!

Trilleja en mitj de la plana;
ompli l'aire ab ta clamor;
sone ta veu, subirana,
mantenint la fè cristiana
en la santa llar del cor.

FRANCESC BADENES DALMAU

(Mestre en Gay Saber.)

Valencia.

L'HORÒSCOP (Quadro al oli del pintor valencià J. Zopater).

MONUMENTS A RAMON LULL

Altre cop s'ha retret lo projecte de dedicar un monument al savi mártir mallorquí En Ramón Lull, després d'una trentena d'anys que s'iniciá l'idea dins Palma, sa ciutat natal.

Primerament, don Estanislau Lluís Piñano, sent Batle major, y altres lulistes, devés l'any 1863, promogueren y efectuaren una recaudació (quals diners conserva en depòsit la Junta de la Causa Pia Luliana) ab l'intent d'alsar l'estatua dins la plassa, *olim* Casa de la Inquisició, per motiu de confrontarhi la pairal de R. Lull. Mort los iniciadors, romangué oblidat aquell primer projecte.

Més tart vengué á Mallorca l'Arxiduch d'Àustria, senyor don Lluís Salvador, y adquirí el predio *Trinitat de Miramar*, ahont restaurá l'antiga capella del Col·legi fundat per nostre compatrici; y

després de col·locarhi l'imatge pintada en una fulla de son bell triptich, qual centre ocupa lo retaule de la Santíssima Trinitat (y l'altra fulla mostra la Beata Catarina Thomàs), edificá una rotonda protegint de la intempèrie una estatua de mármo, del meteix Benaventurat (esculpturada á Italia per Douprée), á costes y despeses seues.

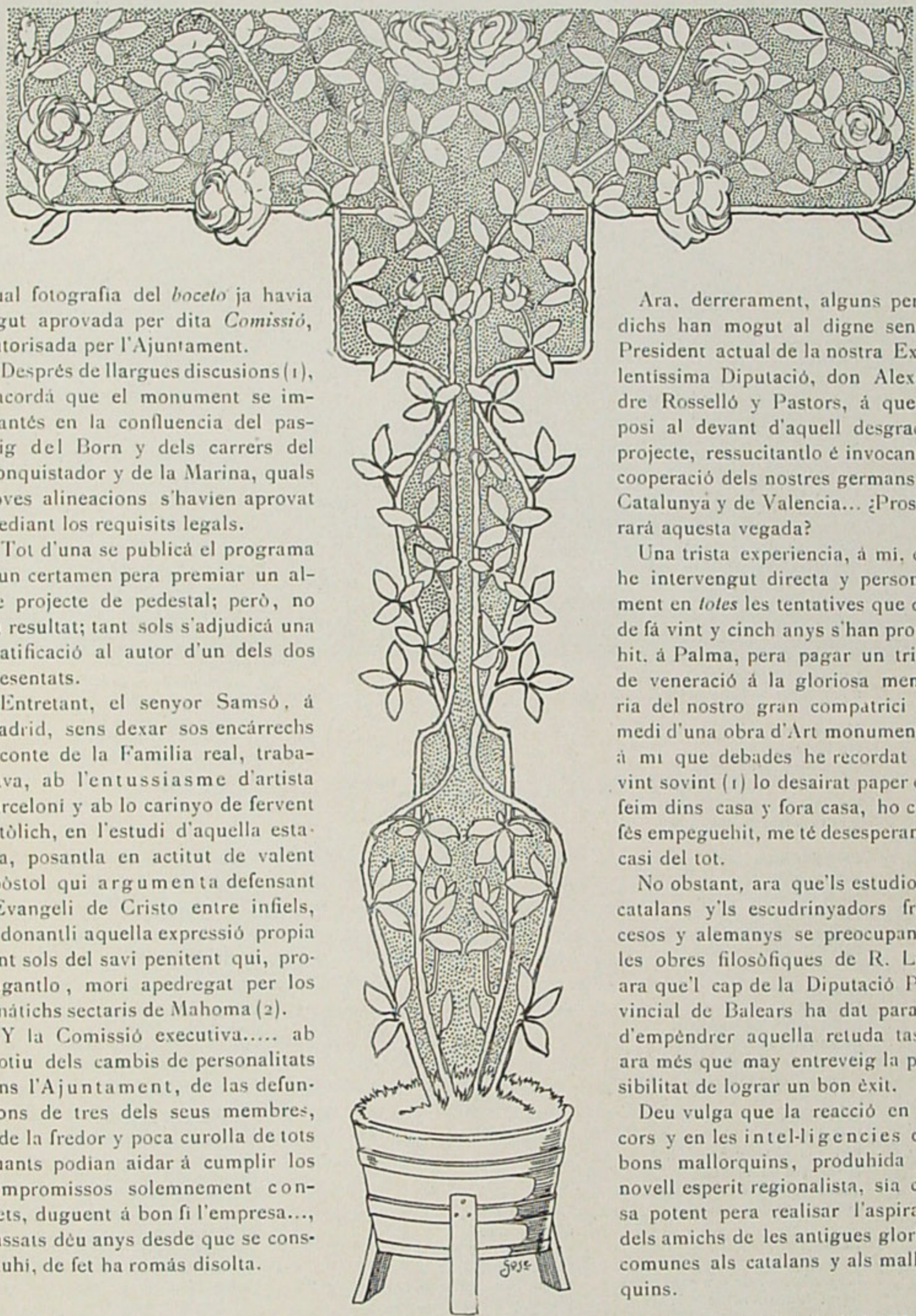
L'any 1881, la Junta de les *Fires y Festes* á Palma, obri un certamen públich oferint premis als autors del millor boceto d'estatua de Mestre Ramón Lull, y al del millor projecte de còs arquitectònic pera sostenirla; haventlos obtinguts don Eduard B. Alentorn, de Barcelona, y l'autor d'aquests *datos*, respectivament.

Dèu anys després s'en erigi una, construïda per don Guillèm Galmés, sobre un senzill pedestal projectat per l'arquitecte don Joan Guasp, en mitj de la claustra del Institut Balear, qual Director Il·lustríssim senyor don Francesch Manel de los Herreros, en fou lo promotor, costejantla juntament ab los senyors Catedràtics d'aquell establiment, sustitut de la nostra antiga Universitat Luliana.

Al comensament de 1889, don Manel Guasp y Pujol, Batle major de Palma, se proposá dur á efecte la construcció del desitjat monument, indicant, en nom de la corporació municipal, l'intent de contribuir ab la cantitat de *cinch mil* pessetes de son pressupost, durant cinch anys, ó sien en total 25 mil. Nombrada una *Comissió executiva*, cual presidencia se reservá al senyor Batle, fos qui fos, y en la que hi tengueren representació lo Il·lm. senyor Bisbe de Mallorca, la Excm. Diputació provincial, la Acadèmia de Belles Arts, lo M. I. Cabildo catedral, la Comissió provincial de Monuments, l'Institut, lo Col·legi de Ntra. Sra. de la Sapiencia, la Societat Arqueològica Luliana y la Comissió de Obres del Ajuntament, fou elegit el lloretjat escultor català don Joan Samsó per estudiar el modelo d'estatua; y, ab aquest motiu, vengué per ferse càrrech del emplaçament que més apropòsit fos; recullí *datos* històrics é iconogràfics; y, ab tota formalitat se li encarregá el modelo de dita estatua (que, definitivament, devia ser de bronso ab quatre metres d'alsaria),

VALENCIA: PASSEIG DE LA GLORIETA.

qual fotografia del *boceto* ja havia sigut aprovada per dita *Comissió*, autorisada per l'Ajuntament.

Després de llargues discussions (1), s'acordà que el monument se implantés en la confluència del passeig del Born y dels carrers del Conquistador y de la Marina, quals noves alineacions s'havien aprovat mitjançant los requisits legals.

Tot d'una se publicà el programa d'un certamen pera premiar un altre projecte de pedestal; però, no dá resultat; tant sols s'adjudicà una gratificació al autor d'un dels dos presentats.

Entretant, el senyor Samsó, á Madrid, sens dexar sos encàrrechs á conte de la Família real, treballava, ab l'entusiasme d'artista barceloní y ab lo carinyo de fervent catòlich, en l'estudi d'aquella estatueta, posantla en actitud de valent apòstol qui argumenta defensant l'Evangeli de Cristo entre infiels, y donantli aquella expressió propia tant sols del savi penitent qui, propagantlo, mori apedregat per los fanàtics sectaris de Mahoma (2).

Y la *Comissió* executiva..... ab motiu dels canvis de personalitats dins l'Ajuntament, de las defuncions de tres dels seus membres, y de la fredor y poca curolla de tots quants podian ajudar á cumplir los compromissos solemnement concrets, duguent á bon fi l'empresa..., passats deu anys desde que se constituí, de fet ha romás disolta.

(1) Tant sols don Joseph M.ª Quadrado (c. g. s.) discrepava preferint la mesquina plassa de Sant Francesch. Per respecte á son criteri mostorbarem alguns mesos á resoldre.

(2) Persones intelligents que han tengut ocasió de visitar lo taller del senyor Samsó, nos han assegurat que el seu Ramón Lull será una obra mestra notabilíssima.

Ara, darrerament, alguns periòdichs han mogut al digne senyor President actual de la nostra Excelentíssima Diputació, don Alexandre Rosselló y Pastors, á que se posi al devant d'aquell desgraciat projecte, ressucitantlo é invocant la cooperació dels nostres germans de Catalunya y de Valencia... ¿Prosperará aquesta vegada?

Una trista experiència, á mi, que he intervengut directa y personalmente en *totes* les tentatives que desde fá vint y cinch anys s'han produhit. á Palma, pera pagar un tribut de veneració á la gloriosa memoria del nostre gran compatriota per medi d'una obra d'Art monumental; á mi que debades he recordat sovint sovint (1) lo desairat paper que feim dins casa y fora casa, ho confès empeguehit, me té desesperansat casi del tot.

No obstant, ara que'ls estudiosos catalans y'ls escudrinadors francesos y alemanys se preocupan de les obres filosòfiques de R. Lull; ara que'l cap de la Diputació Provincial de Balears ha dat paraula d'empèndrer aquella retuda tasca; ara més que may entreveig la possibilitat de lograr un bon èxit.

Deu vulga que la reacció en los cors y en les intelligencies dels bons mallorquins, produhida pel novell esperit regionalista, sia causa potent pera realisar l'aspiració dels amichs de les antigues glories, comunes als catalans y als mallorquins.

BARTOMEU FERRÀ Y PERELLÓ

(1) Veji's lo que publicarem en lo *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*, números 202, 217 y 277 (any 1889), tomo III, y en el número 103 de *Mallorca Dominical*, corresponent al 22 de janer de 1899.

FLOR DE MAIG

Primavera
riallera
ja coneix que ets arribat;
prou m'ho diuen tots los dies
de les aus les melodies
y dels camps lo bell esclat.

Matinades
regalades
com aquestes, no n'hi han.
Tot es goig que al cor convida;
tot sonriu als dolls de vida
que ab lo Maig van arribant.

La poncella
descapdella,
la floreta que allí hi viu,
y als vorals de les rieres
rossinyols y caderneras
á la sombra hi fan son níu.

Mes si roses
tan hermoses
van florint arreu, arreu,
una'n llú ab claror divina
qu'es de flayra la més fina
y es més blanca que la neu.

Puig flor bella
com aquella
no la té'l millor jardí.
Poncelleta n'es gemada
que pels àngels trasplantada
dalt del cel aná á flori.

Molt modesta
fa sa festa
quant la fan los aucellets,
quant retorna l'oreneta
y al remor d'humil fonteta
s'omple'l camp de richs esplets.

Corretjoles
y violes,
lliris blancs y gessamins,
la saludan inclinantse
quant los bressa esllabissantse
la fresqueta dels matins.

Les sagales
de llurs gales
fan-li ofrena y de son cor,
quant de roses coronantla
ab canturies van clamantla
per la Reyna del Amor.

Tot un poble
que s'acobla
per honorarla's veu passar;
sent bellíssim l'espectacle
de quant surt lo tabernacle
plè de flors fins á vessar.

Lo sol daura
àns de caure
cases, serres y conreus.
¡Ja retorna l'Estimada!...
Canta l'au, la flor se bada,
tots se postran á sos peus.

De la plana
Sobirana
n'es la Verge del Roser.
Sota'l cel que la contempla,
¡l'ampla vall ne té per temple!...
¡l'alt serrat per respatllet!

FLOR DE GINESTA

*Del tomo de poesías titulat JOVENTUT,
que sortirà dintre pocs dies.*

El cel és blau, — d'un blau de festa,
tot és claror,
tot és amor,
tot és olor,
de roses i ginesta.
Som a ple juny,
el *Corpus Sant* s'esmuny
bellament pels carrers,
florits i riallers.
De tant en tant,
passen xisclant,
les orenetes esbogerrades
am ses complantes assoleiades,
i arruixen d'alegria
al poble que somnia,
sota un cel blau — d'un blau de festa,
entre manats de roses i ginesta ..

I avança enlluernadora
com un somris sagrat,
la professó, i l'adora
el poble extasiat;
i escolta les complantes,
les del caient sedós,
d'aquelles verges santes,
d'ulls blaus i cabell ros.
I guaita ls capellans,
com passen silenciosos,
tots plens de cabells blancs,
i am deixos tremolosos.
I al respirar la flaire
blavosa del incens,
que s'esvaeix enlaire,
devant l'Amor Immens,
abaixa enlluernat,
calmosament la testa,
i prega agenollat,
al Déu de la gran festa.
Al Déu omnipotent,
que avança entre la gent,
amb un desmai d'amor,
ple de santa claror...
I el día s'esllangueix,
i xisclant l'oreneta,
pels aires espargeix
el darrer cant de festa,
que l mon aponcellat,
entona ubriagat,
d'aromes de ginesta.

ESPERANT ELS SARDINALERS (Dibuix de F. Sans Castaño).

REVISTA POLÍTICA D'ESPANYA

El moviment de renovació que'n aquesta època del any s'efectua en la naturalesa produint esclats de eflorescència en tot lo que viu y evoluciona, sol tindre reflexos en lo món de la politica, ò sigui en lo desenrotllo del organisme constitutiu dels pobles. Hi ha, no obstant, la diferencia de que si en el primer cas es, com obra de Deu, sempre per fi de bé, en lo segón, com obra del home, sol desviar-se del objecte que la rahó li senyala y resulta contraproduhent. A la primavera de ara dos anys, per efecte de las desgracias colonials, Espanya comensá á rrelliscar depressa per la devallada en que feya temps s'havía posat. ¿Será una ascensió de sava vivificant, una renovació de las energias internes, lo moviment politich que s'ha iniciat al esclatar la primavera d'enguany? ¿Será, al contrari, una convulsió destructora de un organisme ja defallit, produhida per l'atracció del insondable avench á qual boca imprudentment aguayta?

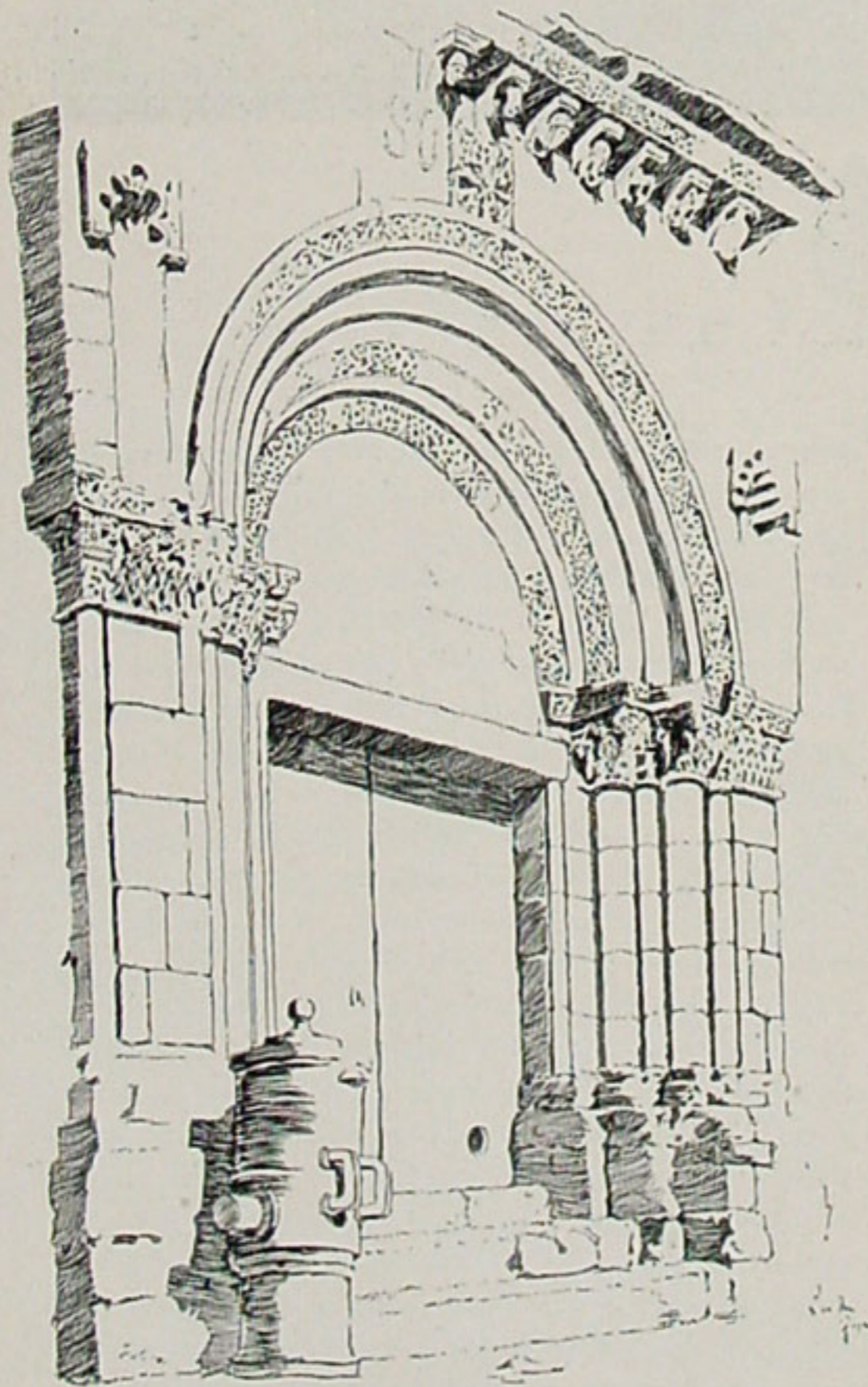
Difícil es contestar á tal pregunta y més referint-se á Espanya, ahont en materia de profetisar en las cosas politicas, de tan poch serveix lo procediment de la llògica. Un poble que al perdre de

una manera com no s'ha vist may en cap altre del món, las tres quartas parts del territori nacional, se quedá tranquil y fins indiferent devant de tant tremenda desgracia; un poble que tenint organitzats partits politichs de oposició, no va saber ò no volgué aprofitarse d'ells per intentar sisquera fer un esforç per mostrar al món que no's resignava á una inmerescuda desgracia, ¿ha de mórers ara quan aquesta resignació es un fet consumat que ja ha produhit tots los efectes de irreparable desprestigi? ¿Ha de mórers ara per efecte de las instigacions de uns quants senyors que també callaren quan era hora de cridar, y que quan han alsat la veu de protesta ho han fet mostrant l'irresolució propia del que careix de fè en la bondat de lo que demana? Lo manifest que'l Directori de la *Unió Nacional* publicá'l dia 30 del mes prop passat, pot ésser, per l'excitació especial que'n ell se fa, una proclama de negacions y queixas, però no es un programa de doctrina, de reformas constituyents, ni sisquera de organismes secundaris: en ell se calla estudiadament lo que més convé exposar, si de bo's vol intentar la regeneració d'Espanya. En ell, lo mateix que'n los discursos que

aquests darrers dias han pronunciat los senyors Paraiso y Costa, especialment lo primer, se traslluheix l'expressió del amor propi ferit per causa de las imprudents manifestacions que contra la classe social en la *Unió* acoblada, han fet los aduldors d'ofici que'ls governs solen tindre en la premsa periòdica: se veu lo desitj de que caygui'l ministeri Silvela-Villaverde y'l propòsit de rendir la bandera á presencia del Govern que al de aquells substituheixi, ab tal que declari en termes generals tindre en compte las aspiracions de la *Unió*, y més si oferia una ó duas carteras de ministre á altres tants conspicuos que'n ella forman.

Això no obstant, per causa del fenòmeno més amunt apuntat, per rahó de que á Espanya l'anòmalo y lo racionalment illògich, sol ser la realitat en los càlculs sobre l'enigmàtic en politica, possible es y fins probable, que l'actitut en que s'ha posat l'*Unió*, mogui á l'opinió pública y la posi en camí de fer quelcòm profitós. Ja vaig dir en la crònica anterior que si algún dia las entitats representadas en l'*Unió*, passavan de l'amenassa á l'obra, poden anar lluny.

No hi anirán, per cert, com á primera vista sem-

LLEYDA: FATXADA DE LA SEU ANTIGA (Dibuix de X. Gosé).

bla, per efecte de las protestas violentas y perturbacions de l'orde públich que, ab motiu de la manifestació del dia 10 d'aquest mes, hi hagué á Barcelona, Valencia, Sevilla y en alguna altra ciutat d'Espanya: aquestas sedicions, sian ó no populars, però sempre censurables, en lo cas present, lluny d'alentar l'esperit reformista, afavoreixen á quants politichs d'ofici, grans ó xichs, conservadors ó lliberals, tenen interès en que no hi hagi innovació important en l'administració pública d'Espanya. ¿Qui sab si acertan los mal pensats que ja diuen que sols per servir á aquells interessos han estat provocadas? Poden anar lluny si, no obstant aquestas grolleras exaltacions inconscients, las classes que son ó deurian ser directoras de la societat, entran en reflexió y's convencen de que no perjudica tant al bon règim social lo sotrach que pot ocasionar lo plantejament legal de reformas oposadas al actual estat de cosas, com l'apatia y l'indiferencia devant de la confusió produhida per una politica sense ideals y per uns medis de acció que'n lloch de vèncer las dificultats existents, las referman y'n provocan de novas.

Lo tancament de botigas disposat per lo Directori de l'*Unió*, com á protesta pacifica y legal contra la politica de un Govern responsable, sens que'l meu propòsit en aquets moments sigui aconsellarlo com á bo, no's pot negar qu'es un acte que, per la forma ab que s'ha efectuat, no careix de significació y té innegable importancia. Des lo punt de vista en que están colocats, se comprén que'ls del Directori móstrinse satisfets y, en cert modo, orgullosos del éxit. No hi ha avuy ni hi ha hagut may á Espanya una agrupació politica que, com la de que's tracta, hagi mostrat una organisa ció y una disciplina tant perfectas. A una senyal seva, millers de ciutadans se resignan á sacrificar, en aras del interès colectiu, los seus propis interessos: cosa tant més digna de atenció quan se considera que's refereix á gent que per naturalesa, per rahó d'ofici, no es la més apropòsit per ostentar virtuts cívicas que, com vulgarment se diu, afectan á la butxaca. Cap dels partits politichs actuals pot á Espanya presentar, ni de molt lluny, un acte colectiu de oposició legal á un Govern, com lo que han efectuat las entitats comercials y agricolas que segueixen als senyors Paraiso y Costa. Gran será la responsabilitat que aquets cabdills contreurán devant del poble, si no saben ó no volen aprofitar en bé de la Nació y dintre de la legalitat vigent, la gran forsa social que las circumstancias han posat á las sevas mans. Lo fracás seria tan estrany que sols podria explicarse per l'existencia permanent de l'anòmalo en tot lo relatiu á la politica espanyola.

L'indole de aquestas Revistas y las disposicions

legals extraordinaries à que està, desde ahir, subjecta à Barcelona la premsa periòdica, y que jo dech y vull acatar, aconsellan molt comediment al parlar del viatge que'l senyor ministre de la Governació ha efectuat en los primers dies del present mes à Catalunya. Sens ànimo de faltar à cap respecte, crech poguer dir que prescindint de si en las circumstancies perque atravessa Espanya, era ó no oportú emprendre tal viatge, y prescindint també de fixarnos en los erros que'n la preparació del mateix se poden haber involuntariament comès, es de dòldrer que'l patriotisme, bona voluntat, vasta ilustració y demés bonas qualitats que'n lo senyor Dato concorren, no hagin tingut, en lo cas de que parlo, millor èxit. L'estudi de la qüestió obrera à Catalunya, objecte principal del viatge, segons ha dit la premsa periòdica ministerial, tractantse de aprofitar aquest estudi per aplicacions pràcticas é immediatas de caràcter legislatiu, requereix altres medis, menos exposats à la influencia dels interessos en pugna, que l'observació directa, personal, à que, ab la millor intenció del món, animat de un desitj que l'honra y deu agrahirli Catalunya, ha acudit lo senyor ministre de la Governació. Es això tan evident, que no cal aporharho ab observacions y reflexions de cap mena.

En quant à las manifestacions de desafecte fetas per turbas anònimas, incorrecta é ilegalment à las pocas poblacions catalanas en que ha estat el senyor Dato, cal censurarlas en absolut, sens cap atenuació; que à tant obliga à tota persona reflexiva'l deber de enaltir lo principi d'autoritat; però cal ferho serenament sens embolcallar en la censura à tots los habitants de aquellas poblacions y menos à tot Catalunya, com ho han fet injusta é imprudentment alguns periòdichs madrilenys. Deu censurarse y ho censuro, à la manera que todas las personas de bon sentit ho feren, al ser objecte de iguals incultas demostracions à l'any de 1888, à Madrid, el senyor Cánovas del Castillo al regresar de Barcelona ab la seva distingida esposa; en 1893, à San Sebastián, el senyor Sagasta sent President del Consell de Ministres, y en 1898, també à Madrid, el senyor Moret, ministre de Ultramar, en l'inafaust dia en que's declarà la guerra entre Espanya y'ls Estats Units, y era, per consegüent, més que may necessari enlayrar lo prestigi dels individus del Govern espanyol devant del enemich, que, en l'ausencia de aquest prestigi, en la falta de disciplina social propia del nostre poble, fonamentava bona part de las sevas esperansas.

Concretant ara lo essencial de la politica en la anterior quinzena, resulta de una banda, l'espectacle tristissim de graves problemas que demanan prompte solució, y de l'altra, l'irresolució en los capítossos dels partits governants enfront de

VISTES DE CATALUNYA: SANTA MARÍA DE BELL-LLOCH.

aquells problemas. Podria dirse que'ls nostres homes de Estat son víctimas de una anèmia cerebral, y que'ls efectes de la grave dolensa se reflectan en la premsa periòdica y en las conversas dels centres politichs. En aquella y en aquestas, després de dar toms y més toms al tema de la nostra regeneració, s'acaba per caure en lo fatalisme dominant à Espanya en los periodos de decadencia, aquell mateix defalliment que portà à Cánovas y à Sagasta à la pèrdua de las Colonias. Això en los de dalt, en los que per la posició que en la politica ocupan, per la propia respectabilitat, no poden entregarse à las expansions del cor y ab ellas acallar los dictats de la rahó vacilant en mitj de espessas boyras; que'n los que ocupan lloch inferior en las categorias dels partits, ja es altra cosa: si son ministerials, parlan de dictaduras y governs de forsa: si militan en l'oposició, de audacias revolucionarias.

La serenitat del verdader patriota que desenrotlla un plan basat en ideals de doctrina y en l'estudi de la realitat de las cosas, no's veu en lloch.

Al dia 11 del corrent mes presenciarem à Madrid la cerimonia oficial de trasladar al cementiri de Sant Isidro, las mortals despullas dels espanyols

ilustres Goya, Meléndez Valdés, Fernández Moratín y Donoso Cortés, las quals foren ja fa anys portadas de Fransa, ahónt aquells ilustres varons acabaren la existencia, los tres primers, emigrats ó desterrats d'Espanya per causa de las sevas opiniones favorables á la dominació francesa quan la guerra de 1808 á 1814. Las cendras estaban depositadas provisionalment en la volta de una de las capellas del temple de Sant Isidro, y ara ho han sigut definitivament en un panteó construít á costas del Estat al cementiri á que més amunt m'he referit. Al acte de la trasllació, hi assistí tot l'element oficial y fou presidit per lo Govern. Com pot suposarse, hi hagué nombrosas representacions de las Academias de la Lengua, Jurisprudencia y Bellas Arts, del Ateneo de Madrid, Circol Artístich, de l'Associació de la premsa, etc.

Los periòdichs de la vila y cort han, ab aquest motiu, publicat alguns estudis, monografias y elogis sobre aquells morts ilustres. D'entre aquets travalls literaris se distingeixen los aparescuts en *El Liberal*, y que firman los acadèmichs Alexandre Pidal, Francisco Silvela, Joan Valera y Octavio Picón. Lo primer, se refereix á Donoso Cortés: lo presenta com un esperit profètich, un vident de la politica, no sols d'Espanya, sinó de las demés nacions civilisadas en aquest sigle, y á més com un gran orador y escriptor estilista com no n'hem tingut altre. No l'alaba com á filosofh, li sembla més retòrich que pensador y fins observa que, á forsa de afirmar la fe catòlica per demunt de totas las demés religions, se posa al brançal del escepticisme.

El senyor Silvela diserta molt acertadament so-

bre la vida y obras de Moratín. En l'home, veu un esperit rublert de totas las delicadesas propias dels enteniments conreats, un caràcter per naturalesa independent que no pogué subjectarse á las influencias politicas y religiosas dominants en aquells temps en la cort de Espanya, y de aquí'l seu afrancesament. En l'escriptor dramátich y crítich, veu l'art suprèm de retratar las costums de una bona part de la societat espanyola y'l iustigador del mal gust en literatura al terminar lo sigle XVIII. Silvela's complau en recordar que, perseguit Moratín per afrancesat, emigrá á Fransa y trobá carinyós aculliment en casa del seu avi don Manel Silvela, també emigrat com tothóm sab, per desafecte á la restauració de la vella monarquia.

Valera, en un article conceptuós y original com tots los seus, y Octavio Picón ab estil sobri y correcte, parlan del poeta Meléndez Valdés y del pintor Goya, dihent dels seus mèrits y especials aptituts lo que tothóm sab, y esforsantse, sens conseguirho, en tráurerlos la nota de afrancesats ó procurant disculparlos quan no poden menos de convindre en que, si no ho foren, ho semblaren. ¡Travall endebadas, perque ab dir lo que referintse á Moratín diu Silvela: que'n l'influencia francesa veyan la redempció més prompte y segura del règimen antich, n'hi habia prou! Després de tot, desde Felip V ensá, á l'influencia estrangera se deuben totas las innovacions, bonas y dolentas, que hi ha hagut á Espanya.

J. GÜELL Y MERCADER

Madrid, 15 de maig.

PEL PIRINEU

A Céret (1) aneu hi quan, per la primavera,
La montanya es florida, y que la romaguera,
Hont s'amaga lo niu de manyachs aucellets,
Entorn del seu fullam veu los pastorellets.

Aneu hi quan, pel bosch, la gustosa maduixa
De matinal frescor cada día s'arruixa,
Quan s'hi sent la cansó del ayrós ventijol,
Y lo refilelats del nocturn rossinyol.

¡Quín silenci, pertot, quan la nit estelada
Esbargeix dins l'espai sa tan dolça mirada,
Y com es agradós, si n'hom es matiner,
De poguer caminar amb el Pep trajiner!

Pel Barry, pel Castell, hont la lluna clareja,
Amb un cel tant seré l'humitat hi fredeja;
Y castanyeda amont, quan se sent un remor,
Es una flor que's bada, es un estel que's mor.

Des que l'alba lluheix, ohíu lo llenyatayre
A cops de picassó, de valent, fer l'esclayre;
Seguint lo riberal, cap al mas d'en Tinet,
Prop d'una clara font desfeu lo sarronet.

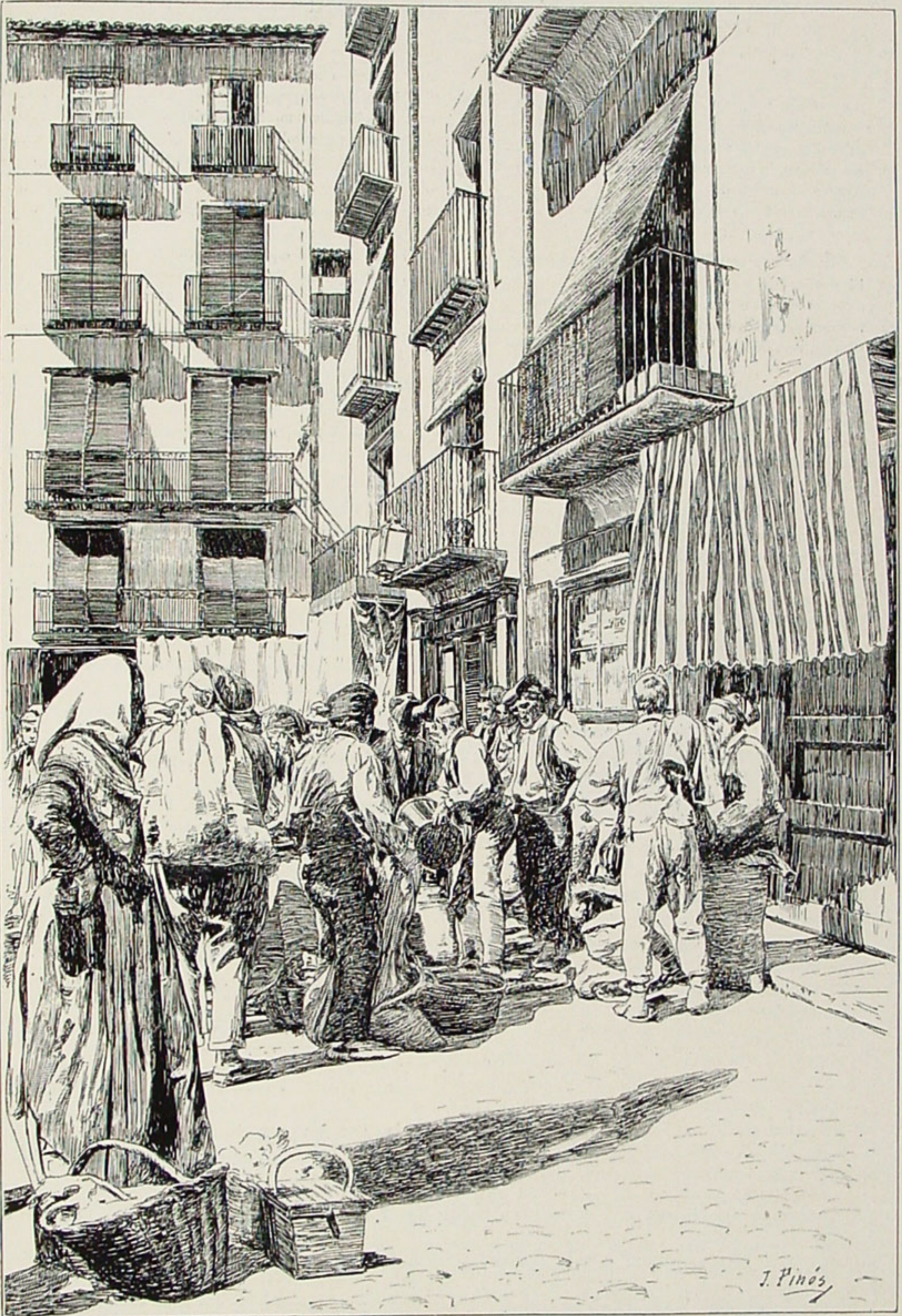
Quan seu prou reposat, una pujada ombrósa
Arreu vos conduheix al mitx de la fajósa;
Després, uns caminets, quitllats que vos fa pou,
Vos menen, per glebers, al cim del Roch del Pou.

D'aquí sobrepujeu la plana y la montanya
Hont es Fransa d'un bau, y de l'altre es Espanya;
Veyeu la mar, las Corbères, y'l Canigó;
Rodejat d'ayre pur, allí dalt com fa bó!

Serrats sempre vestits de flayroses verdures,
Amb quin pler, quan ho puch, vaig per vostres altures;
Doneu salut al cos, al cor sabeu parlar,
Termes, ay! regalats, del pahis catalá!

(1) Céret, vila rossel onesa sentada á la falda de la serra fronterissa de les Salines.

JULES DELPONT

EL MERCAT DEL GRA Á OLOT (Dibuix de J. Pinós).

HONOR ALS POBLES MASCLES

Enmirallénnohi.

Salut, salut mil voltes ¡oh pobles indomables
D'Orange y del Transvaal!
De voluntat de roca, prudents, infatigables,
Avuy ja formidables,
Prenéu devant dels sigles figura colossal.

Semblan les maravelles dels temps ja llegendaris
Els vostres heròichs fets:
Apar un hermós somni, del pensament desvaris,
Fer cara á uns adversaris
Potents, reys de la forsa, qu'es el suprém dels drets.

¡Quín excitant exemple y ensemps quína ironía
Pels pobles adormits,
L'empenta, l'ardidesa, fervor y gallardia
De gent que sols confia
Ab Deu y l'amor patri que alena dins llurs pits!

El món, sorprès, pregunta, veyent aytal coratje
¿D'hónt heu sortit, qui sou?
¿De quíns famosos hèroes prové vostre llinatje?
Que no sofríu l'ultratje,
Com rasses envilides, de dar el coll al jou.

De dignitat modelo, emblema de constancia
Y patriarcals costums,
Humils sense baixesa, valents sense jactancia
L'orgull y l'arrogancia
De l'enemich altívol anéu desfent en fums.

Sens envejar dels altres ni glories, ni grandesa,
Tantost desconeguts,
Senzills en vostra vida, mirall de fortaleza,
Bravura y honradesa,
Flors que arrelar sols logran en cors no corromputs.

De terres miserables, del tot abandonades,
De un desolat país,
Ab fe y perseverancia, sens plányer greus suhades,
N'heu fet palaus de fades,
Gemát, frescal oasis, de ditxa un paradís.

Y avuy que la riquesa en tot el terror brolla
Mostrant arreu primors;
Ab l'afany de rampinya, assedegada, folla
Vostre repòs sorolla
Una nació que ostenta tacats tots els seus llors.

Mes d'eixos bells paíssos, per sempre més famosos,
Ja sab qui son els fills;
Ja sab que no'ls espantan exèrcits numerosos,
Donchs que dels llurs gloriosos
Tots els soldats son hèroes, gegants tots els capdills.

Guiats per l'egoisme d'un sigle sens entranyes,
Encar que'ls grans estats,
Tan forts en apariencia, pro flachs com telaranyes,
Tement entr'ells sisanyes,
Si ab frenesí us alaban, us deixan enfangats.

Seguiu la noble lluyta, poséu l'orgull á ralla
Dels pèrfits insolents;
Si per la forsa bruta triomfa eixa canalla,
Si un jorn us avassalla,
No us llevará la gloria de ser els més valents.

Primer que vostres filles servesquen de joguines
A llur brutal ardor,
De vostres llars honrades, oh sí, feune ruines;
Caléu foch á les mines,
Avans que folls hi apaguin la set que'ls crema d'or.

Y ans que caure en les urpes de tan superba fera
Lluytéu á mort com braus;
De llibertat seria la vostre hora darrera,
Y es sort més falaguera,
Pels pobles que s'estiman, morir que ser esclaus

Avant, avant, donchs, sempre ¡oh rasses indomables
D'Orange y del Transvaal!
Els vents de la fortuna ja us sien favorables
O us batin implacables,
En full d'or en l'història tindreu nom immortal.

ENRIQUETA PALER Y TRULLOL.

A NOSTRES LECTORS

Tením el sentiment de comunicárloshi que'l número anterior de LA ILUSTRACIÓ
LLEVANTINA fou penyorat per la Autoritat militar.

Respectuosos ab els Poders públichs, acatém sumisos les seves disposicións.

UNA EXCURSIO A MALLORCA

(Continuació.)

Molta gent hi ha a les torres, al moll, y un veu tipos que si fossin a Prag ó a Wien, diria juheus, qu'aquí se concixen ab el nom de *Chuetas*. Ells, els nobles ó *botifarras*, els burguesos y'ls obrers son les classes de Mallorca.

Son les vuit del matí quant el vapor ha issat la àncora que la «Compañia Isleño-Maritima» té per cada barco; aquest ha girat y reulat per' lligar sa popa al moll, mentres tant el metje de Sanitat nos ha donat entrada, els dels correus s'han emportat les saques, y una vegada han fet arribar l'ampla palanca a bordo, entran els camàlichs, etc., que venen a veure de guanyar algun velló. Me despeixo del capitá Aulet y del pilot, remerciantlos de les atencions y notícies que m'han donat.

Devant nostre hi ha molts cotxes, que son com nostres tartanes, ab una finestra, y tenen quatre rodes, y n'hi ha tants y carros, que després de fer molta atenció podém sortir d'aquell burgit.

Mos amichs, lo condeixeble l'oculista Bennassar, son sogre y altres de sa familia m'esperan, y ab ells tot estirant les cames arribém a la consigna, ahont miran l'equipatge per si portém tabaco ó'ns hem descuydat de mirar si hi ha'l plom d'alguna aduana en lo qu'es extranger. El local d'inspecció, tan grandiós y apropiat com el que tenim a les escales de la Pau.

Enfront nostre tenim la Seo, l'Almudayna, a nostra dreta la platja, neta, sense cap de les barraques que avans de la pseudo-vinguda de'n Sampson, tenian els pescadors. Arribém al cuartel del esquadró regional de caballeria, allí fem alto perque els burots de la empresa particular ens preguntin si portém alguna cosa de pago y ab lo punxó miran si dessota del asiento d'algún carruatge s'ha amagat altra carn diferenta de la humana, etc.

Arribém a la parada de cotxes ó *carrils* y a la *Glorieta* ab sos jardinetes y la palmera ó *fessé* al centre. Som a la entrada del Born, devant de les dues esfinges. A la casa que fa cantonada hi viuen mon amich y son cunyat, el propietari senyor Sitjar. Ab ells prenc xocolate ab *ensaimadas*, *quartos* ó *cocas bambas*, pastes de la terra y faig la primera *brenada*. Després no puch menys de sortir a saludar a mos estimats mestres, y passo per devant de la fonda de Mallorca, propietat del senyor Barnils, fill de Manlleu. Aquest senyor anuncia sa casa de una manera molt práctica pel viatjer y excursionista: uns mapas de l'isla, plano de la ciutat y llista de les curiositats. Es una llástima que a Catalunya no fassin igual els fondistas, puig aixis tindriam mapas de les diferents encontrades y nostre *Centre Excursionista* sortiria beneficiat al anar a fer la geografia de la terra. Mereix una felicitació coral el senyor Barnils.

Devant de la fonda hi ha el *Circulo Mallorquin* y per la escala pujo al primer pis qu'es plá terreno al carrer del Palacio, sota de les arcades que'l forman. Seguim cap al final y al acabarse els archs trobém a la dreta el palau de la Diputació y tocant

Tipo de pagès mallorquí, ab calsons de bufes.

ab aquest edifici, en el xanfrá que fá a la plassa de *Cort*, la magnífica fatxada d'estil florentí decadent de la *Sala* ó Ajuntament. La teulada surt molt y si no fos per les escultures que l'adornan, recordaria les dels *chalets* suïssos del Berner Oberland; dessota hi ha'l rellotje que marxa pel meridiá de Palma y dona l'hora per les sortides de vapors, trens, correus, etc. El balcó del primer pis es corrit y dessota hi ha una *tribuna*, devant de la qual hi ha un banch ahont els capitalistes tenen les seves sentades. Desde aqueixa tribuna les autoritats veuen passar la professó del Corpus, y allí es ahont se verifica el sorteig dels quintos. Entrém y aném a veure la sala principal, ahont hi ha'l retrato dels mallorquins célebres antichs, moderns y contemporanis y'l quadro de don Jaume II. En una sala, al costat, ensenyan un hermós quadro del pintor Van Dyck, representant el martiri de Sant Sebastiá, patró de Palma.

B. R. B.

(Continuará.)

PUBLICACIONS REBUDES

LA LLUYTA PER LA VIDA. — Estudi social, per M. Fius y Palá. — Manresa, 1900.

CANÇONERET DE ENAMORATS. — *Cobles de amors fetes pera cantar los galans en servici de ses dames.*

SAPIENCIARI. — *Proverbis e dits vulgars, trets de les obres de Fra Francesch Eximeniç e d'altres autors, are per primera vegada fets estampar d'en*

Antoni Bulbena e Tusell. — Any MDCCCC. — En Barcelona: A «L'Arxiu» libreria den Johan Batlle, a la Tapineria.

LO DRET CIVIL GIRONI. — Articles publicats en periòdichs regionalistas, per don Joan B.¹¹ Torroella y Bastons, Llicenciat en Dret civil y canònich. — Mataró, 1899.

CURIOSITATS

MUDANSA

¿Per què no vas al *total*?
 ¿Es que aquell *tot* no t'agrada?
 — No quedo pas per això:
 es que'l *total* me fa falta.
 —Empenyat.

— Si ja no tinch
 ni sols un *total* a casa.
 Però anch que tingués diners,
 be prou que tinch qui me'ls gasta;
 no perilla que'ls llansés
 y'm trobés que *total* gana.

—
 Cinch lletres y cinch *totals*
 ab sols la del mitj cambiada.

QUADRAT

.

Substituir els punts ab lletres de modo que's pugja llegir en sentit vertical y horisontal:

- 1.ª Nom d'home.
- 2.ª Verb en passat.
- 3.ª Part de temps.
- 4.ª Apellido catalá.
- 5.ª Poble de Catalunya.
- 6.ª Nom moro.

TERS DE SÍLABAS

.

Primera ratlla vertical y horisontal: utensili de casa.—Segona: día de la setmana.—Tercera: utensili de casa.

GEROGLIFICH

DIMAS

NONO × III
 BARRABAS

QUADRAT SILÁBICH

.

Substituir los punts ab lletres que en sentit vertical y horisontal, digan: 1.ª un aucell; 2.ª la vía més curta; 3.ª nom de dona.

SALT DE CAVALL

por	san	me-	nas	na,	set-	jorns,	d-i
sos,	pas-	tinch	anys;	san	be	tor-	san
rá	de	pas-	san	ma	pas-	me-	no
ve-	san	fa-	pas-	lo	cor	me-	si
que	tast	gar;	jorns,	del	cor	ter	u
pas-	na-	rar;	d'	na,	set-	y	u
pe	so	na	be	pas-	'm	no	ma-
de	lo	es-	can-	tor-	nav,	san	ja

Comensa á la casilla (1) y acaba á la (64).

SOLUCIÓ Á LA DEL NÚMERO 6

XARADA. — Dotzena.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

INTIMAS

POESÍAS D'EN

JACINTO CAPELLA

AB UN PRÓLECH D'IGNASI IGLESIAS

De venda en las principals llibrerias.

PREU: 2 ptas.

CENT BIOGRAFIES TARRASSENQUES

PER

JOSEPH SOLER Y PALET

VOLUM IV de la *Biblioteca històrica tarrassenca*.

De venda en les principals llibrerias.

PREU: 3 ptes.

AVIS

La fulla, reproducció solta en paper de primera qualitat de nostra Salutació á la Prempsa Catalanista, se trova en tots els punts de subscripció y venda de LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA, al preu de 20 céntims de pesseta.

NOTAS DEL COR

APLECH DE POESÍAS LÍRICAS D'EN

RAMON MASIFERN

Preu sis rals.

Se ven á casa del autor, CALELLA; Llibrería Verdaguer, Rambla del Centro, Barcelona; principals llibrerías y á aquesta Administració.

Corresponsals administratius

de

LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA

A CATALUNYA

Sra. V.^{da} de R. Anglada, Plassa Major, 17, Vich.

Srs. J. Caminals, Galtés y C.^a, Picas, 4, Manresa.

Don Joseph Rocosa, Riera, Canet de Mar.

» Anton Comas, Vilafranca del Panadés.

» Joseph Franquet y Serra, Girona.

» Enrich de Carreras, Pont, 7, La Bisbal.

» Miquel Verdaguer, Baix Sant Pere, 9, Figueras.

» Francisco Clará, Sallent.

» Jaume Joseph, Granollers.

» Llorens Lladó, Rambla, 113, Sabadell.

» Joan Lloansi, Sant Feliu de Guixols.

» Narcís Planadevall, Sant Esteve, 29, Olot.

» Jaume Amorós, Plassa de la Sal, 19, Lleyda.

» Joan Gorina, Tarrassa.

A VALENCIA

Don Vicens Pastor, Victoria, 11, principal, Valencia.

A MALLORCA

Srs. Amengual y Muntaner, Llibrería, Cadena, 2, y Conquistador, 30, Palma.

FABRICA

DE

Caixes pera caudals,
Llits de ferro, Básculas,
Panys, Secrets, Sunyés, Rentamans y
tota classe de articles pera cases-torres

de

JOSEPH CAMINS PARERA

4, Fontanella, 4.

PLASSA DE CATALUNYA.

BARCELONA

